

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLADI

Ljubljana, marec 2006

SIMONA LEŠČANEC

IZJAVA

Študentka Simona Leščanec izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Aljoše Valentinčiča in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
2. POKOJNINSKA REFORMA	2
2.1. Tri-stebni sistem.....	3
3. POKOJNINSKI NAČRT	6
3.1. Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja	7
3.1.1. Pokojninska družba	8
3.1.2. Zavarovalnica	9
4. VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLAD.....	9
4.1. Članstvo v VPS	11
4.2. Donosnost, vrednost enote premoženja VPS	12
4.3. Nadzor nad poslovanjem VPS.....	14
4.4. Upravljanje VPS.....	15
4.5. Naložbe VPS	16
4.6. Davčni vidiki varčevanja v skladu	19
4.7. VPS in različni davki (DDV, DPZP, DDPO).....	20
4.8. Likvidacija vzajemnega pokojninskega sklada	21
5. VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLADI V SLOVENIJI	21
5.1. Vzajemni pokojninski sklad Banke Koper.....	22
5.2. Vzajemni pokojninski sklad Abanke.....	23
5.3. Vzajemni pokojninski sklad Delta	24
5.4. Vzajemni pokojninski sklad Leon 2.....	24
5.5. Kapitalski vzajemni pokojninski sklad	26
5.6. Vrednost enot premoženja, čista sedanja vrednost ter donosnost slovenskih VPS.....	29
6. POKOJNINSKI SKLADI V REPUBLIKI HRVAŠKI.....	30
6.1. Naložbe pokojninskega sklada	32
6.2. Pokojninska družba	33
6.2.1. Financiranje pokojninske družbe	33
6.2.2. Banka skrbnica	33
6.2.3. Poročanje pokojninske družbe	34
6.2.4. Nadzor nad poslovanjem pokojninskih družb.....	34
6.2.5. Odvzem dovoljenja pokojninski družbi za opravljanje dejavnosti kapitalskega zavarovanja.....	35
6.3. Trženje pokojninskih skladov	35
7. SKLEP.....	35
LITERATURA.....	36
VIRI.....	38

1. UVOD

Življenjska doba ljudi se je podaljšala, vse več je starejše populacije. Aktivna generacija je bila vse bolj obremenjena s prispevki, kateri so se še isti mesec nakazovali upokojencem. V veljavi je bil dokladni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki je spodbujal porabo, kajti vsak skuša pridobiti več pravic, kot jih je bilo zagotovljeni prejšnji generaciji. Nujna je bila sprememba. V Republiki Sloveniji je nov pokojninski in invalidski zakon stopil v veljavo leta 2000. Prinesel je veliko novosti, prešli smo na sistem naložbenega pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki je veliko bolj konkurenčen, spodbuja varčevanje, gospodarsko rast, ustvarja rezerve za trajne naložbe. Višina pokojnine je odvisna od nas samih, saj osnovna pokojnina zadošča le za osnovno socialno varnost. Varčujemo lahko v okviru drugega in tretjega stebra, vendar se večina državljanov odloča predvsem za drugi. Razlog so davčne olajšave, ki jih uveljavljajo tako delodajalci kot zaposleni.

Diplomsko delo je razdeljeno na sedem delov. V drugem delu pojasnim, zakaj je prišlo do pokojninske reforme, kaj se je spremenilo, uvedbo tristebnega sistema. Zanimal me je predvsem drugi steber, ki se deli na obvezno in prostovoljno pokojninsko zavarovanje, saj v diplomskem delu največ pozornosti posvečam vzajemnim pokojninskim skladom, ki je eden od izvajalcev omenjenega zavarovanja.

V tretjem delu predstavim pokojninski načrt, saj to je temeljni akt prostovoljnega dodatnega zavarovanja. Določa pogoje za pridobitev pravic, vrsto in obseg teh pravic, naložbeno politiko, zajamčeni donos, način izračunavanja pokojnin.

V četrtem delu obravnavam vzajemni pokojninski sklad, zakone predpisane s strani države, ki za njega veljajo. Zanima me, kdo se lahko vključi v ta sklad, donosnost, kdo ga upravlja, naložbe sklada ter kako so omejene. Ugotavljam pogoje za pridobitev davčnih olajšav delodajalcev in zaposlenih.

V petem delu primerjam vzajemne pokojninske sklade v Sloveniji. Vse več ljudi se odloča za varčevanje v vzajemnih pokojninskih skladih, na kar ugodno vpliva tudi letna donosnost skladov. Kapitalska družba, ki upravlja s tremi skladi, je pri svojem delu najuspešnejša. Skladi si skušajo med seboj konkurirati na različne načine, z vstopnimi, izstopnimi stroški, upravljavsko provizijo. Vstopni stroški se tudi razlikujejo, glede na to, ali gre za individualni ali kolektivni pristop k skladu.

V šestem delu obravnavam pokojninske sklade v Republiki Hrvaški, s katerimi (obveznimi in prostovoljnimi) upravlja pokojninska družba. Pokojninska družba je edini izvajalec kapitalskega zavarovanja. Pri nas imamo več izvajalcev. To so pokojninski skladi, ki se lahko oblikujejo kot pokojninska družba ali kot vzajemni pokojninski sklad, ter zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za to.

2. POKOJNINSKA REFORMA

Eden temeljnih razlogov za sprejem novega zakona, Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1), in s tem zaostritev pogojev za pridobitev pravic iz pokojninskega zavarovanja je gotovo neugodno razmerje med prejemniki pokojnin oziroma upokojenci in zaposleno aktivno populacijo, ki prispeva bistveni del sredstev za izplačevanje pokojnin. Ker je tistih, ki prispevajo za pokojnine, čedalje manj, ter tistih, ki pokojnine prejemajo, čedalje več, je bilo nujno ta trend za začetek vsaj omiliti. To naj bi po eni strani uspelo z zaostrovanjem pogojev za upokojitev oziroma upočasnitvijo pretoka ljudi med upokojence, po drugi strani pa naj bi se likvidnostne težave pokojninske blagajne omilile s postopnim zniževanjem odstotka, na podlagi katerega se določa višina starostne in invalidske pokojnine (Tičar, 2001, str. 62).

Glavni vzroki za pokojninsko reformo so bili:

- problem predčasnega upokojevanja,
- padanje natalitete,
- podaljšana življenjska doba,
- zmanjšanje celotnega prebivalstva,
- približevanje Slovenije vstopu v Evropsko unijo.

Glavni cilj pokojninske reforme je, da bo sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja dolgoročno sposoben zagotavljati socialno varnost vsem zavarovancem, tako tistim, ki pravice že imajo, kot vsem tistim, ki v sistem zavarovanja šele vstopajo. Ostali cilji pokojninske reforme pa so bili (Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja, 1997, str. 134):

- varen, učinkovit in pravičen pokojninski sistem, ki bo dolgoročno zagotavljal ustrezno življenjsko raven upokojencev,
- večja povezava med vplačanimi prispevki in pravicami iz zavarovanja,
- finančna vzdržljivost in odprava nesorazmernosti obstoječega sistema,
- odprava škodljivih učinkov veljavnega pokojninskega sistema na zaposlenega oz. vzpodbujanje gospodarske rasti in večanje narodnogospodarskega varčevanja in mednarodne konkurenčnosti z uravnavanjem prispevnih stopenj.

Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji obsega tri stebre (ZPIZ-1, 1999, 1. člen):

- a) obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti;
- b) obvezno in prostovoljno dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanje;
- c) pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov.

Do pokojninske reforme smo poznali dokladni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja. To je sistem, ki deluje brez denarnih rezerv oziroma matematičnih rezervacij, ki nam povedo, koliko vplačil morajo imeti zbranih glede na to, kakšno bo kasnejše izplačilo, in kjer se sredstva za izplačevanje pokojnin sproti zagotavljajo iz prispevkov delodajalcev ter zavarovancev, morebitni primanjkljaj pa pokriva država. Sistem zapostavlja varčevanje in razvoj trga kapitala. S prenašanjem obveznosti plačevanja pokojnin na prihodnje generacije, dokladni sistem spodbuja porabo, saj skuša vsaka generacija pridobiti iz zavarovanja več pravic, kot so bile zagotovljene prejšnji generaciji. Dokladni sistem je zelo dovzeten za dodeljevanje novih ugodnosti in lajšanje pogojev upokojevanja ob minimalnem zmanjšanju pokojnin, hkrati pa ga je težko prilagoditi poslabšanju finančnega položaja, saj vsaka na novo uvedena pravica takoj postane »pridobljena pravica«, ki je ni več možno spreminjati na slabše (Štrovs, 1997, str. 98).

Novost pokojninske reforme je bila uvedba tako imenovanega naložbenega sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja, katerega bistvo je v tem, da se mesečni prispevki nalagajo na zavarovančev osebni račun in se obrestujejo po dogovorjeni obrestni meri ali glede na dobiček, ki ga upravljavec sklada doseže z naložbami.

Največja prednost naložbenega sistema pred dokladnim je njegova sposobnost pospeševanja gospodarske rasti. Dokladni sistem pospešuje osebno porabo in zavira gospodarsko rast, je lahko naložbeni steber, ki praviloma spodbuja varčevanje in ustvarja rezerve za trajne naložbe, generator gospodarske rasti. Uvedba tega stebra prinaša pozitivne spremembe na trgu dela, možnost večanja narodnogospodarskega varčevanja, razvoja trga kapitala in večanje mednarodne konkurenčnosti gospodarskih družb. Hkrati pa je tudi nedovzeten za politične pritiske, saj novih pravic ni možno določiti zgolj z dopolnitvijo zakona, temveč je treba najprej zagotoviti pokritje, šele potem deliti (Štrovs, 1997, str. 99).

2.1. Tri-stebrni sistem

Pokojninski sistem je v Sloveniji sestavljen iz treh stebrov, kot načina varčevanja za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Prvi steber pokojninskega sistema

Steber je splošni javni sistem, ki se financira s prispevki in/ali davki. Način financiranja je skoraj izključno na osnovi sprotnega prispevnega kritja, kar pomeni, da se iz tekočih prihodkov (prispevkov ali davkov) financirajo tekoče pokojnine (angl. pay-as-you-go). Aktivna zavarovana generacija mesečno nakazuje prispevke, ki se še isti mesec v obliki pokojnin prenakažejo upokojencem.

Prvi steber je obvezni dokladni sistem z vnaprej določenimi in ovrednotenimi pravicami. Gre za sistem, ki še vedno ohranja značilnosti socialnega zavarovanja. Ta steber se financira iz prispevkov od plač zavarovancev, prispevkov delodajalcev in iz državnega proračuna oziroma s kombinacijo teh dveh virov. Prispevki so predpisani z zakonom in so obvezni, določeni pa so v odstotku od bruto plače. Naloga stebra je zagotavljanje osnovnega materialnega standarda vsem upokojencem, tudi tistim, ki si sami ne bi mogli privarčevati dovolj sredstev za socialno varnost na starost ali za primer invalidnosti. V Sloveniji je izvajalec pravic iz prvega stebra Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Drugi steber

Ta steber pokojninskega zavarovanja se financira po naložbenem sistemu, kar pomeni, da vsak posameznik ali delodajalec vplačuje denarna sredstva na zavarovančev osebni račun. Višina prispevkov, ki jih plačujejo tako delodajalci kot delavci, je odvisna od višine plače. Ta steber predstavljajo poklicni pokojninski načrti. Članstvo v teh načrtih je vezano na zaposlitev v določenem podjetju, panogi ali pa je vezano na določen poklic. Pokojninski načrti imajo kapitalsko pokritje, kjer se prispevki investirajo z namenom zagotavljanja izplačila pokojnin v prihodnosti.

Drugi steber vključuje:

- a) obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje ter
- b) prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, ki se deli na individualno in kolektivno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje.

Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje

Prispevki delodajalcev se zbirajo zato, da bi se iz zbranih sredstev zagotavljale pravice do poklicne pokojnine oziroma druge pravice, ki bi jih poleg pravic iz obveznega zavarovanja uživali zavarovanci, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela, in zavarovanci, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni več možno uspešno, predvsem pa varno opravljati. Na podlagi obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja so zavarovanci upravičeni do (ZPIZ-1, 1999, 283. člen):

- poklicne pokojnine, ki se jim izplačuje v mesečnih zneskih do izpolnitve pogojev za pridobitev pokojnine v pokojninskem zavarovanju prvega stebra;
- znižane poklicne pokojnine, ki se jim izplačuje v mesečnih zneskih od upokojitve po obveznem zavarovanju do zavarovančeve smrti.

Izreja ga sklad obveznega dodatnega zavarovanja, ki se oblikuje kot vzajemni pokojninski sklad, ki ga v svojem imenu in za račun zavarovancev in drugih upravičencev upravlja Kapitalska družba, vendar ločeno od drugega premoženja te družbe. Sklad je premoženje, ki je financirano s sredstvi, zbranimi z vplačilom premij obveznega dodatnega zavarovanja oziroma ustvarjenimi z upravljanjem s temi sredstvi, in je namenjeno izključno kritju

obveznosti do zavarovancev obveznega dodatnega zavarovanja. Sklad je v celoti v lasti zavarovancev (ZPIZ-1, 1999, 285. in 286. člen).

281. člen ZPIZ-1 (1999) določa, da so zavezanci za plačilo prispevkov delodajalci, pri čemer imajo prispevki enak davčni status kot prispevki za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Torej so v celoti priznani kot davčni odhodki, kar pomeni, da se za celoten znesek plačanih prispevkov delodajalcu zniža davčna osnova za odmero davka od dobička pravnih oseb oziroma davka od dohodka iz dejavnosti.

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

To je zavarovanje, pri katerem zavarovanci, vključeni v to obliko zavarovanja, in delodajalci, ki v korist zavarovancev, plačujejo premijo, pridobijo davčne olajšave (Novak, 2002, str. 148).

293. člen ZPIZ-1 (1999) definira prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje kot zbiranje denarnih sredstev na osebnih računih zavarovancev, vključenih v to obliko zavarovanja z namenom, da se jim ob dopolnitvi določene starosti ali v drugih primerih, določenih v pokojninskem načrtu, zagotovijo dodatne pokojnine ali druge v tem zakonu določene pravice. Osebni račun je samo evidenca vplačanih sredstev in pripadajočih donosov na vplačane premije.

Pri prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju ločimo dve obdobji (Novak, 2002, str. 305):

- obdobje varčevanja, ko se vplačujejo premije in pripisujejo donosi in zavarovanci nosijo naložbeno tveganje;
- obdobje črpanja pravic, ko se zavarovancem izplačujejo dodatne starostne pokojnine v obliki pokojninske rente in ko zavarovanci naložbenega tveganja ne nosijo več.

Spremembe Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki so v veljavi od 1. januarja 2002, so prinesle ločitev dodatnega zavarovanja na:

- individualno prostovoljno dodatno zavarovanje, v katerega se lahko samostojno vključi vsak posameznik, ki je zavarovanec ali uživalec pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja;
- kolektivno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, v katerega se lahko vključi posameznik, ki je zavarovan v obveznem pokojninskem zavarovanju, preko delodajalca, ki v celoti ali delno financira pokojninski načrt. To pomeni, da se delodajalec zaveže, da bo v korist svojega zaposlenega delno ali v celoti plačeval premije za zavarovanje.

Tretji steber

Sestavljajo ga različne oblike prostovoljnega individualnega varčevanja za starost: to obliko ponujajo različne zavarovalnice in pokojninski kapitalski skladi (Stanovnik, 2002, str. 167).

To zavarovanje je namenjeno posameznikom, ki bi si radi v starosti zagotovili višje dohodke, kot jim jih zagotavljata javni in poklicni pokojninski načrt. Temelji na naložbenem sistemu, to je sistemu osebnih pokojninskih računov. Dolgoročno varčevanje v tem stebru ne prinaša davčne olajšave, zato kljub najširšemu možnemu naboru varčevalcev ne vzbuja pretiranega zanimanja. Bistvena razlika med drugim in tretjim stebrom je ta, da je tretji steber popolnoma neodvisen od prvega stebra. V tretji steber se lahko vključijo vsi tisti, ki niso redno zavarovani in se zato predvsem ne morejo vključiti v drugi steber.

3. POKOJNINSKI NAČRT

Temeljni akt prostovoljnega dodatnega zavarovanja je pokojninski načrt, ki ima naravo splošnih zavarovalnih pogojev. Določiti mora pogoje za pridobitev pravic, vrsto in obseg teh pravic ter postopek za njihovo uveljavljanje. Obvezna sestavina je zavarovanje rizika starosti, medtem ko je zavarovanje rizika invalidnosti in smrti prepuščeno volji oblikovalca pokojninskega načrta, ki je lahko delodajalec, pokojninska družba ali zavarovalnica. Z njim se zavarovancu zagotavlja pravica do dodatne starostne oz. predčasne dodatne starostne pokojnine na podlagi prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, pri katerem zavarovanec prevzema naložbeno tveganje z zajamčenim donosom na vplačano čisto premijo v zavarovanje. Zajamčeni donos je izražen z letno stopnjo donosnosti, za katero jamči upravljavec pokojninskega sklada. Ta stopnja ne sme biti nižja od 40% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom (Kalčič, 2001, str. 9).

Pokojninske načrte slovenskega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja bi lahko uvrstili v skupino pokojninskih načrtov z določenimi prispevki (angl. Defined contribution retirement plans, krajše DCs), kjer so določeni le prispevki - premije, pokojnine pa so neznane in so tako torej odvisne od premij, ki se investirajo in njihovih naložbenih donosov, pri čemer obstaja tveganje, da se pri investiranju prispevkov ne dosežejo pričakovani donosi.

V pokojninskem načrtu je tudi določeno (Gornjak, 1999, str. 28):

- kritje izplačila dodatne oziroma predčasne starostne pokojnine,
- opredelitev zavarovanja, kjer zavarovanec prevzema naložbeno tveganje,
- naložbena politika,
- višina stroškov, ki jih zaračunava izvajalec,
- pogoji za pridobitev pravice do dodatne oziroma predčasne starostne pokojnine,

- način izračuna odkupne vrednosti,
- način izračunavanja pokojnin,
- določbo, kateri izvajalec bo pokojnino izplačeval,
- pogoji za prenehanje zavarovanja.

Pokojninski načrt, na podlagi katerega se lahko uveljavijo davčne olajšave, mora odobriti minister za delo, prav tako mora biti vpisan v poseben register pri Davčni upravi Republike Slovenije. Oblikujejo ga lahko:

- delodajalec,
- zavarovalnica,
- pokojninska družba,
- ustanovitelj odprtega vzajemnega pokojninskega sklada.

Pokojninski načrti pokojninskih skladov (pokojninskih družb in vzajemnih pokojninskih skladov) ter zavarovalnic morajo biti ločeni glede na obliko zavarovanja. Ločimo dva pokojninska načrta in sicer (Kalčič, 2002, str. 14):

- a) individualni pokojninski načrt (individualno zavarovanje), v katerega se vključi samostojno vsak posameznik. To je zavarovanec ali uživalec pravic iz obveznega pokojninskega zavarovanja;
- b) kolektivni pokojninski načrt, v katerega se vključujejo posamezniki prek svojega delodajalca, ki v celoti ali delno financira pokojninski načrt.

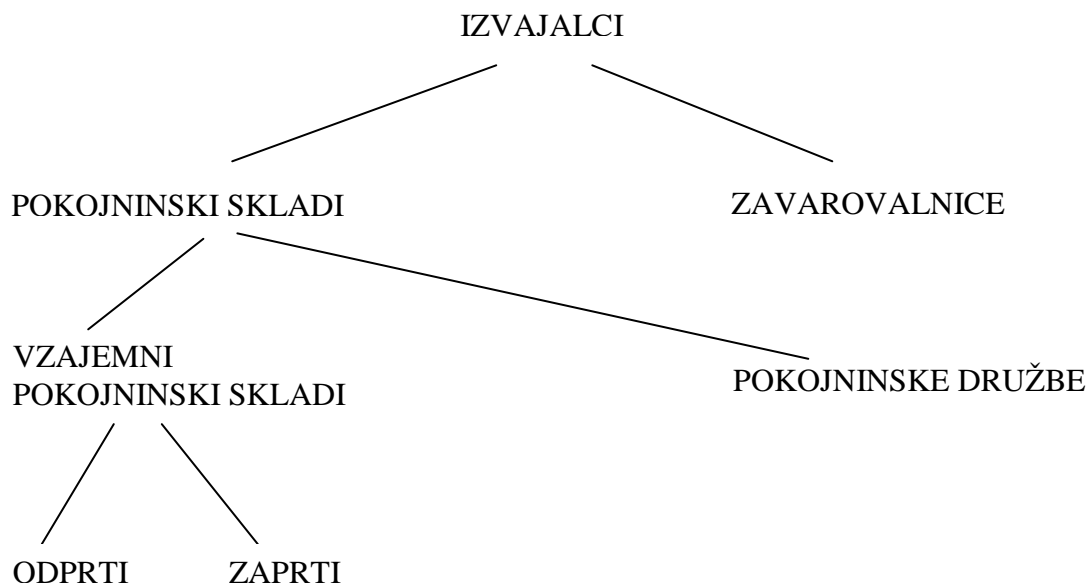
V kolektivni pokojninski načrt se mora vključiti najmanj 51% vseh zaposlenih, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcu, ki pokojninski načrt financira. Poleg tega se morajo razmerja med delavci in delodajalcem urediti bodisi s kolektivno pogodbo bodisi s pogodbo o oblikovanju pokojninskega načrta. To sta temeljni karakteristiki, ki se nanašata zgolj na kolektivno zavarovanje, ki tako omogoča olajšave, do katerih so upravičeni delodajalci.

Posameznik se lahko prek svojega delodajalca vključi v en kolektivni in v en individualni pokojninski načrt, vendar je pri tem potrebno upoštevati, da ima delodajalec prednost pri uveljavljanju davčnih olajšav. Kar pomeni, da se lahko zaposleni odloči, da bo zavarovan v enem kolektivnem načrtu, ki ga so(financira) delodajalec, sam pa se bo vključil v individualni pokojninski načrt pri drugem pokojninskem skladu ali zavarovalnici (Kalčič, 2002, str. 14).

3.1. Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Na podlagi pokojninskih načrtov ga izvajajo pokojninski skladi in zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje poslov življenjskega zavarovanja po zakonu o zavarovalništvu. Pokojninski sklad se lahko oblikuje kot vzajemni pokojninski sklad ali kot pokojninska družba.

Slika 1: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Vir: Novak, 2002, str. 306.

3.1.1. Pokojninska družba

Pokojninska družba je pravna oseba in je v bistvu specializirana zavarovalna delniška družba, ki opravlja samo zavarovalne posle prostovoljnega dodatnega zavarovanja, kar pomeni:

- zbiranje premij in vodenje osebnih računov zavarovancev,
- upravljanje s premoženjem pokojninske družbe,
- izplačevanje pokojninske rente,
- upravljanje z zaprtimi in odprtimi vzajemnimi pokojninskimi skladi.

Edina dodatna dejavnost, ki jo opravlja v okviru izvajanja prostovoljnega dodatnega zavarovanja, je strokovna pomoč delodajalcem, svetom delavcev in sindikatom pri odločitvah o vstopu v zavarovanje oziroma pri oblikovanju pokojninskega načrta.

Ustanovijo jo lahko delodajalci, ki so oblikovali pokojninski načrt za najmanj 15.000 zavarovancev po prvem letu po ustanovitvi. Izpolnjevati mora zahtevo po minimalnem osnovnem kapitalu, ki mora biti vedno enak eni tretjini minimalnega kapitala, ki ga za zavarovalnico, ki opravlja posle življenjskih zavarovanj, predpisuje Zakon o zavarovalništvu. Osnovni kapital ne sme biti nižji od 320 milijonov tolarjev (ZPIZ-1, 1999, 340. člen).

Ustanovitelj mora pred vpisom v sodni register pridobiti predhodno dovoljenje za opravljanje dejavnosti prostovoljnega dodatnega zavarovanja, ki ga izda Agencija za zavarovalni nadzor po določilih Zakona o zavarovalništvu, in to na podlagi pozitivnega mnenja ministra za delo. Z zakonom so podrobno določene kadrovske zahteve, ki jih mora izpolnjevati pokojninska

družba glede pooblaščenega aktuarja, obveznega internega revizorja, članov uprave ter vprašanja nadzornega sveta, v katerem bodo morali biti zavarovanci zastopani najmanj z eno tretjino članov (Kalčič, 2001, str. 12).

3.1.2. Zavarovalnica

Zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje življenjskih zavarovanj, morajo Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve v predvidenem roku predložiti pokojninski načrt ter prilagoditi poslovanje.

Zavarovalnica ima v drugem stebru lahko več različnih vlog (Perhavec, 2003, str. 31):

- lahko izvaja individualne in kolektivne pokojninske načrte;
- posameznikom ali podjetjem nudi možnost vključitve v odprt vzajemni pokojninski sklad, ki ga je ustanovila sama in ga upravlja;
- lahko upravlja vzajemni pokojninski sklad in
- izplačuje rente.

Zavarovalnice zavarovancem pripisujejo zjamčeni donos, medtem ko se donos, ustvarjen nad zjamčenim med poslovnim letom, beleži kot dobiček zavarovalnice in se tako ne pripisuje neposredno zavarovancem. Agencija za zavarovalni nadzor nadzoruje poslovanje zavarovalnic.

4. VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLAD

Vzajemni pokojninski sklad je premoženje, ki je financirano s sredstvi, zbranimi z vplačilom premij prostovoljnega zavarovanja oziroma ustvarjenimi z upravljanjem s temi sredstvi, ki je namenjeno kritju obveznosti do zavarovancev prostovoljnega dodatnega zavarovanja.

Značilnosti vzajemnega pokojninskega sklada so (ZPIZ-1, 1999, 307. člen):

- je v lasti zavarovancev prostovoljnega dodatnega zavarovanja;
- zavarovanec postane lastnik sorazmernega dela VPS z vplačilom premij;
- ni pravna oseba;
- imeti mora najmanj 1000 članov po prvem letu ustanovitve VPS;
- oblikuje in upravlja se izključno v korist zavarovancev.

Namen oblikovanja VPS je mogoče opredeliti kot zagotavljanje dodatne pokojnine (rente) pod pogoji, določenimi v zakonu in pokojninskem načrtu. Da bi bilo ta namen mogoče doseči, pa sklad zbira finančna sredstva od bodočih užívalcev in z njimi gospodari.

Firma VPS mora vsebovati označbo, da gre za VPS. Vsem drugim pravnim subjektom pa je prepovedana uporaba tega naziva oziroma besednih zvez, ki bi zavajale v zmotu, da gre za VPS.

309. člen ZPIZ-1 (1999) določa, da je VPS lahko odprti ali zaprti vzajemni pokojninski sklad. Zaprti VPS je tisti sklad, katerega člani lahko postanejo le zavarovanci prostovoljnega dodatnega zavarovanja, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcu, ki je ustanovitelj tega sklada in je samostojno oblikoval tudi pokojninski načrt kolektivnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. Delodajalec ustanovi zaprt sklad tako, da sprejme pravila sklada ter sklene z upravljavcem pogodbo o upravljanju sklada, preden dobi dovoljenje Agencije za trg vrednostnih papirjev. Pravni subjekti, ki se štejejo za delodajalca in ki lahko ustanovijo VPS so:

- gospodarska družba, ki je organizirana kot kapitalska družba po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, in ki se v skladu z njo šteje za veliko družbo;
- več gospodarskih družb, ki skupno izpolnjujejo pogoje za razvrstitev v veliko družbo po zakonu o gospodarskih družbah;
- Republika Slovenija;
- zadruga, ki se po predpisih o vodenju poslovnih knjig in sestavi letnih poročil šteje za veliko gospodarsko družbo oziroma več zadrug, ki skupaj izpolnjujejo pogoje za veliko gospodarsko družbo;
- javni zavodi, ki imajo (posamično ali skupaj) več kot 1000 zaposlenih.

Odprt VPS pa je sklad, ki članstva v skladu ne pogojuje z delovnim razmerjem pri določenem delodajalcu, kajti lahko ga ustanovi en upravljavec odprtih VPS (banka ali zavarovalnica), ki ima za to ustrezno dovoljenje in sicer tako, da sprejme pravila sklada.

Pravila VPS sprejme ustanovitelj sklada. Sestavni del pravil je tudi pokojninski načrt, ki določa pogoje za pridobitev pravic, vrsto in obseg teh pravic ter postopek njihovega uveljavljanja. Pravila urejajo še (Strojan, 2002, str. 107):

- ime VPS,
- firmo in sedež ustanovitelja,
- pogoje za članstvo,
- predvideni dokument o pristopu k skladu,
- višino in način pokrivanja stroškov upravljanja,
- naložbeno politiko,
- računovodske izkaze,
- obveščanje ustanovitelja, članov in nadzornih organov,
- postopek likvidacije sklada ter
- postopek za spremembo pravil VPS.

Pomembna lastnost VPS je, da gre zgolj za premoženje, in nima pravne osebnosti. To je ena od osnovnih prednosti v razmerju do zavarovalnic in delniških družb. Prednosti pa sta tudi, da je poslovanje in ugotavljanje vrednosti sklada možno spremljati v medijih, zavarovanci pa lahko prek odbora zavarovancev nadzorujejo delo upravljavca. Slabost VPS v primerjavi z ostalimi izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je v tem, da vrednoti svoje premoženje na podlagi tržne vrednosti vrednostnih papirjev, v katera so naložena sredstva zavarovancev. To vodi do manjše varnosti naložb v primerjavi s pokojninsko družbo ali zavarovalnico.

4.1. Članstvo v VPS

Vključi se lahko le fizična oseba, tako da s podpisom dokumenta o pristopu k skladu pristopi k pravilom sklada s pravicami in obveznostmi člana VPS. Dodatna pogoja za članstvo sta:

- a) oseba je zavarovanec iz obveznega pokojninskega zavarovanja;
- b) oseba ni istočasno vključena v prostovoljno dodatno zavarovanje še po kakšnem drugem pokojninskem načrtu, ki ga je odobril minister pristojen za delo in se zato lahko na njegovi podlagi uveljavljajo davčne olajšave.

Za članstvo v zaprtem VPS je pogoj delovno razmerje pri delodajalcu, ki je njegov ustanovitelj.

Članstvo v VPS lahko preneha redno ali izredno. Redno prenehanje zavarovanja je prenehanje s tem, da zavarovanec uveljavi pravico do pokojnine. Zavarovanec pridobi pravico do dodatne starostne pokojnine, ko dopolni starost 58 let in je bil vključen v dodatno pokojninsko zavarovanje najmanj 10 let oziroma 120 mesecev, ter da je uveljavil pravico do pokojnine po predpisih o obveznem pokojninskem zavarovanju. Predčasno starostno pokojnino pa član pridobi, če ni več vključen v obvezno pokojninsko zavarovanje in če je dopolnil starost 53 let pod pogojem, da je bil vključen v prostovoljno dodatno zavarovanje najmanj 15 let. Izredno prenehanje zavarovanja je prenehanje zavarovanja pred uveljavitvijo pravice do pokojnine.

Razlogi za izredno prenehanje so lahko (Novak, 2002, str. 305):

- a) izstop zavarovanca na podlagi pisne izjave o izstopu, pri čemer zavarovanec izstopi iz zavarovanja kadarkoli in iz kateregakoli razloga;
- b) odpoved izvajalca, zaradi neplačevanja premij. To se zgodi, če zavarovanec ni plačal premije 12 zaporednih mesecev oz. daljše obdobje, določeno v pokojninskem načrtu, in se ni odzval na pisni poziv izvajalca pokojninskega načrta, da plača zaostalo premijo. Pri zaprtem VPS pa nastopi, če zavarovanec preneha delovno razmerje pri delodajalcu, ki financira pokojninski načrt;
- c) smrt zavarovanca pred uveljavitvijo pravice do dodatne starostne pokojnine.

Pri izrednem prenehanju, navedeno v prvih dveh točkah, pridobi zavarovanec pravico izbire med enkratnim denarnim izplačilom čiste odkupne vrednosti zavarovanja, in pa zadržanjem pravic iz zavarovanja, s čimer preneha obveznost plačevanja premije, zavarovanec pa obdrži pravico do zavarovalnega kritja. Kar pomeni, da lahko kadarkoli kasneje zahteva izplačilo odkupne vrednosti ali ob izpolnitvi pogojev uveljavi pravico do pokojnine.

Pri izrednem prenehanju zaradi smrti zavarovanca pridobi pravico do izplačila čiste odkupne vrednosti zavarovanja upravičenec za primer smrti zavarovanca, če pa zavarovanec upravičenca ni določil, preide z njegovo smrtjo pravica do izplačila čiste odkupne vrednosti v njegovo dediščino.

V primeru likvidacije VPS ima član pravico do sorazmernega dela ostanka likvidacijske mase.

4.2. Donosnost, vrednost enote premoženja VPS

Zavarovanec prevzema naložbeno tveganje z zajamčenim donosom na vplačano čisto premijo prostovoljnega dodatnega zavarovanja. Torej zavarovancu je zajamčen donos na vplačano čisto premijo ter prevzema tveganje (nad zneskom, ki predstavlja zajamčeni donos). Vedno je upravičen do določenega minimalnega izplačila, če pa je sklad v obdobju zavarovanja posloval z večjo donosnostjo od zajamčene, pa bo to izplačilo še večje. Upravljavec prevzema tveganje, da bo zavarovanec dobil vsaj zajamčeno izplačilo, zavarovanec pa tveganje, da dejanska odkupna vrednost ne bo večja od zajamčenega izplačila.

Član VPS z vplačilom čiste premije pridobi določeno število enot premoženja sklada, ki se beležijo na njegov osebni račun. Vplačana čista premija se preračuna v ustrezno število enot premoženja VPS na dan konverzije (to je določen dan v mesecu, ki ga določi upravljavec s pravili VPS) glede na vrednost enote premoženja na ta dan. Število enot premoženja je odvisno od vrednosti čiste vplačane premije in vrednosti enote premoženja na dan konverzije (VEP). Enačba, ki to ponazarja (Strojan, 2002, str. 115):

$$\text{Število pridobljenih enot premoženja na dan konverzije} = \frac{\text{vrednost čiste vplačane premije}}{\text{VEP na dan konverzije}}$$

Vrednost čiste vplačane premije je enaka razliki vplačane premije in premije, ki jo v imenu in za račun zavarovanca plača upravljavec zavarovalnici iz naslova zavarovanja za dodatno družinsko pokojnino, zmanjšani za vstopne stroške. VEP na dan konverzije je odvisna od čiste vrednosti sredstev sklada in števila enot premoženja v obtoku na ta dan. Čista vrednost sredstev VPS se ugotavlja, da se na določen dan primerja dejanska čista vrednost sredstev z zajamčeno vrednostjo sredstev. Dejansko čisto vrednost sredstev VPS izračunamo tako, da od sredstev VPS odštejemo obveznosti. Zajamčena vrednost sredstev pa je enaka vsoti vplačanih čistih premij, povečanih za zajamčeni donos od dneva vplačila posamezne premije (to je dan,

ko se opravi konverzija le-te v enote premoženja VPS) do dneva, ko se izračunavajo zajamčena sredstva.

Število enot premoženja VPS dobimo tako, da številu enot premoženja v obtoku na dan konverzije prištejemo število enot, konvertiranih na dan konverzije, in odštejemo število odkupljenih enot na ta dan. VEP se izračunava na dan konverzije, to je enkrat mesečno. Enaka je količniku čiste vrednosti sredstev na dan konverzije in številu enot premoženja.

$$VEP_t = \frac{\check{C}SV_t}{n_t}$$

Oznake pomenijo:

n_t : število enot premoženja v obtoku na dan konverzije

VEP_t : vrednost enote premoženja na dan konverzije

$\check{C}SV_t$: čista vrednost sredstev na dan konverzije

Donosnost VPS se izračunava na podlagi vrednosti enote premoženja po enačbi:

$$d_t = \frac{VEP_t - VEP_{t-12} \times 100}{VEP_{t-12}}$$

Pomen oznak:

t : dan, za katerega se računa donosnost

d_t : letna donosnost na dan t (izražena v odstotkih)

VEP_{t-12} : VEP na dan pred 12 meseci

Upravljavec mora na koncu vsakega meseca (obračunsko obdobje) izračunati donos za zadnjih 12 mesecev. Donos VPS je razlika, izražena v odstotku, med vrednostjo obračunske enote na zadnji delovni dan tekočega meseca in vrednostjo te enote na zadnji delovni dan pred 12 meseci - dejanski donos. Če je dejanski donos VPS v obračunskem obdobju višji od zajamčenega donosa, opredeljenega v pokojninskem načrtu, mora upravljavec v višini razlike med dejanskim in zajamčenim donosom oblikovati rezervacije VPS. Rezervacije se lahko uporabijo samo za kritje razlike med zajamčenim in dejanskim donosom v obračunskih obdobjih, v katerih je dejanski donos nižji od zajamčenega. Če je dejanski donos VPS v obračunskem obdobju nižji od zajamčenega in te razlike ni mogoče pokriti iz rezervacij, mora upravljavec iz lastnih sredstev na ločeni denarni račun VPS vplačati denarni znesek, ki je enak razliki med zajamčenim in dejanskim donosom. Vplačilo mora upravljavec opraviti v roku 15 dni, šteto od izteka obračunskega obdobja. Skupni znesek rezervacij ne sme presegati 10% čiste vrednosti sredstev VPS (ZPIZ-1, 1999, 322. člen).

Član VPS lahko od upravljavca pisno zahteva, da mu izplača odkupno vrednost enot premoženja, ki se izračuna glede na vrednost enot premoženja VPS, ki velja na zadnji dan

meseca pred prenehanjem zavarovanja, povečano za sorazmeren del rezervacij in zmanjšano za izstopne stroške, do katerih je upravičen upravljavec. Izplačilo opravi upravljavec v denarju, na način in v roku, določenem v pokojninskem načrtu. Z dnem izplačila odkupne vrednosti enot premoženja, vpisanih na osebnem računu člana, preneha lastninska pravica člana na sorazmernem delu premoženja VPS. Izplačilo, do katerega je upravičen zavarovanec, je najmanj enako vsoti vseh vplačanih čistih premij, povečanih za zajamčeni donos, ki se izračuna z uporabo zajamčene stopnje donosnosti od dneva konverzije vsake vplačane čiste premije v enote premoženja sklada do dneva izračuna odkupne vrednosti (Strojan, 2002, str. 117).

4.3. Nadzor nad poslovanjem VPS

Nadzor nad izvajanjem prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja lahko delimo v tri sklope (Strojan, 2002, str. 118):

- a) nadzor nad upravljanjem VPS, ki ga opravlja agencija v sodelovanju z Agencijo za zavarovalni nadzor;
- b) nadzor nad izvajanjem določb ZPIZ-1 glede pokojninskega načrta in pravic, ki se zagotavljajo zavarovancu z vključitvijo v prostovoljno dodatno zavarovanje in ga vrši minister, pristojen za delo;
- c) nadzor nad izvajanjem določb ZPIZ-1 glede pridobitve davčnih in drugih olajšav, ki ga opravlja pristojen davčni organ.

Nadzor upravljanja VPS lahko delimo v tri faze in sicer: licenciranje, nadzor upravljanja ter izrekanje ukrepov.

Licenciranje

Licenciranje oziroma izdajanje dovoljenj in soglasij kot del nadzorov obsega izdajanje dovoljenj, ki jih potrebuje upravljavec za opravljanje dejavnosti upravljanja VPS, ter izdajanje dovoljenj za oblikovanje konkretnega VPS.

Nadzor upravljanja

Agencija predpisuje (Novak, 2002, str. 154):

- vsebino letnega poslovnega poročila VPS (splošne informacije o VPS, pokojninskem načrtu, ki ga sklad izvaja, pomembnejše podatke o upravljavcu, poročilo upravljavca, poročilo o poslovanju sklada in povzetek letnega poslovnega poročila);
- poročanje upravljavca Agenciji (dnevno poročanje o čisti vrednosti sredstev VPS, o vrednosti enot premoženja, o letni donosnosti sklada, mesečno poročanje o čisti vrednosti sredstev in naložbah VPS);

- računovodske izkaze VPS (bilanco stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz finančnega izida, dodatek in pojasnila k računovodskim izkazom);
- podrobnejši način vodenja;
- obvezno vsebino registra osebnih računov VPS;
- podrobnejšo vsebino potrdila o številu enot premoženja, vpisanih na osebnem računu sklada ter
- obračun vplačanih premij v letu.

Ukrepi nadzora

Agencija ima pri opravljanju nadzora na voljo naslednje ukrepe:

- odredbo o odpravi kršitev, ki jo izda v primeru, ko pri opravljanju nadzora ugotovi kršitev zakona;
- odreditev dodatnega ukrepa, če so bila hujše kršena pravila o pokrivanju izgube iz upravljanja s sredstvi VPS;
- izrek začasne prepovedi upravljanja VPS, v primeru, ko se ugotovijo hujše nepravilnosti ali kršitve in velja dokler nepravilnosti niso odpravljene;
- odvzem dovoljenja za opravljanje dejavnosti upravljanja VPS.

Odvzem dovoljenja za opravljanje dejavnosti upravljanja VPS nastopi, če je bilo dokazano, da je bilo dovoljenje za upravljanje pridobljeno z navajanjem neresničnih podatkov. Nastopi tudi v primerih, ko upravljavec krši določbe o naložbah VPS, ovira postopek nadzora in ko upravljavec krši odločbo o začasni prepovedi o opravljanju storitev.

4.4. Upravljanje VPS

VPS ni pravna oseba, zato mora imeti svojega upravljavca, ki je lahko zavarovalnica, ki ima dovoljenje za opravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov po zakonu, ki ureja zavarovalništvo (Zakon o zavarovalništvu). Upravljavca sta lahko tudi banka, ki ima prej omenjeno dovoljenje po zakonu, ki ureja bančništvo (Zakon o bančništvu), ter pokojninska družba, ki ima dovoljenje za opravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov po zakonu, ki ureja zavarovalništvo (ZPIZ-1, 1999, 315. člen).

Upravljavec VPS (banka ali zavarovalnica) lahko upravlja:

- odprt VPS, ki ga je ustanovila sama;
- zaprt VPS, če ga je za upravljanje pooblastil delodajalec, ki je ustanovitelj tega sklada;
- zaprt VPS, ki ga ustanovi kot delodajalec.

Posli upravljanja VPS obsegajo zbiranje premij prostovoljnega dodatnega zavarovanja in vodenje osebnih računov zavarovancev, upravljanje s premoženjem VPS ter izplačevanje odkupnih vrednosti (Klemenčič, 2000, str. 31).

Te posle mora upravljavec opravljati sam. Izjema je upravljanje s premoženjem sklada, ki ga s pogodbo prenese na družbo za upravljanje, ki ima dovoljenje za upravljanje investicijskih skladov v skladu z zakonom, ki ureja investicijske sklade in družbe za upravljanje.

Upravljavec mora predvsem skrbeti za ustrezno naložbeno politiko sklada ter da bo sklad ob vsakem času izpolnjeval obveznosti do članov. Ob izstopu člana mu mora izplačati odkupno vrednost in skleniti zavarovalno pogodbo v njegovem imenu in na njegov račun.

Upravljavec zaprtega VPS lahko s pogodbo prenese upravljanje sklada na drugega upravljavca, če s tem soglaša delodajalec, ki je ustanovitelj sklada. Za prenos upravljanja odprtega VPS je potrebno soglasje zavarovancev prostovoljnega dodatnega zavarovanja, ki so lastniki 70% enot premoženja VPS, vpisanih na njihovih osebnih računih. Za prenos upravljanja mora upravljavec VPS pridobiti soglasje Agencije za trg vrednostnih papirjev (ZPIZ-1, 1999, 328. člen).

Upravljavec VPS je upravičen do povračila vstopnih in izstopnih stroškov, kakor tudi do letne provizije za upravljanje z VPS. Vstopni stroški se obračunavajo v odstotku od vplačane premije in lahko znašajo največ 6% le-te. Izjema velja za prva tri leta po ustanovitvi sklada, ko lahko upravljavec zaračunava stroške do višine 9% vplačane premije. Tako se v dobi varčevanja plemeniti le čista vplačana premija. To je vplačana premija, zmanjšana za vstopne stroške. Izstopni stroški se obračunavajo v odstotku od odkupne vrednosti zavarovanja ob njenem unovčenju oziroma izplačilu in lahko znašajo največ 1% le-te, letne provizija pa lahko znaša največ 1,5% povprečne čiste letne vrednosti sredstev VPS.

V ponudbi za sklenitev pogodbe o pristopu h kolektivnemu pokojninskemu načrtu, katere sestavni del so tudi omenjeni stroški in provizija, je možno razlikovati navedene stroške in provizijo v odvisnosti od pomembnosti in števila zaposlenih pri delodajalcu, ne glede na to, da je v kolektivnem pokojninskem načrtu določena fiksna višina teh stroškov in provizije (Kalčič, 2002, str. 16).

4.5. Naložbe VPS

Za naložbe VPS se uporabljajo določbe zakona, ki ureja zavarovalništvo, o naložbah kritnega sklada. Naložbe kritnega sklada zavarovalnice ureja Zakon o zavarovalništvu (ZZavar). Določbe ZZavar, ki se nanašajo na kritni sklad zavarovalnice, se uporabljajo za VPS kot sklad v celoti. Na podlagi teh določb lahko VPS nalaga svoja sredstva v tiste vrste naložb, ki jih določa 121. člen ZZavar (Uradni list RS, št. 50/2004):

- vrednostne papirje, katerih izdajatelj je Republika Slovenija, država podpisnica Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru ali OECD, mednarodna finančna organizacija, oziroma za katere jamči ena od teh oseb;

- obveznice, delnice oziroma drugi dolžniški vrednostni papirji, s katerimi se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev v Republiki Sloveniji, državi podpisnici Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru ter v državi članici OECD;
- obveznice, delnice oziroma drugi dolžniški vrednostni papirji, s katerimi se ne trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, če je njihov izdajatelj pravna oseba s sedežem v Republiki Sloveniji, državi podpisnici Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru ter v državi članici OECD;
- investicijske kupone vzajemnih skladov oziroma delnice investicijskih družb, ki svoje premoženje nalagajo izključno v vrednostne papirje z namenom razpršitve in omejitve tveganj;
- terjatve iz naslova posojil, zavarovanih z zastavno pravico na nepremičnini, če je zastavna pravica vpisana v zemljiški oziroma drugi javni knjigi v Republiki Sloveniji oziroma državi podpisnici Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru, in če višina terjatve ni višja od 60% vrednosti nepremičnine, ugotovljene na podlagi cenitve cenilca ustrezne stroke, če je na nepremičnini že vpisana ena ali več zastavnih pravic, višina terjatve ne sme biti višja od 60% vrednosti nepremičnine, zmanjšane za vrednost že vpisane zastavne pravice;
- terjatve iz naslova posojil bankam s sedežem v Republiki Sloveniji, državi podpisnici Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru oziroma v državi članici OECD, oziroma za izplačilo katerih, vključno z obrestmi, jamči banka s sedežem v prej naštetih državah;
- terjatve iz naslova posojil, ki so zavarovane z zastavno pravico na vrednostnih papirjih;
- terjatve iz naslova drugih posojil, ki so ustrezno zavarovane;
- predplačila na račun odkupne vrednosti zavarovanja na podlagi zavarovanih polic in posojila zavarovana z odkupno vrednostjo zavarovalne police;
- nepremičnine in druge stvarne pravice na nepremičnini, če so vpisane v zemljiški knjigi oziroma drugi javni knjigi v Republiki Sloveniji oziroma v državi podpisnici Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru, če dajejo donos oziroma je v zvezi z njimi mogoče pričakovati donos, če je bila nakupna cena določena na podlagi cenitve cenilca, ter če je prosta vseh bremen, razen stvarnih služnosti;
- naložbe v depozite ali potrdila o vlogah pri banki s sedežem v Republiki Sloveniji, državi podpisnici Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru oziroma državi OECD;
- gotovino v blagajni oziroma na vpoglednem denarnem računu.

Posamezne vrste naložb so omejene tako, da je določen največji skupni odstotek od premoženja VPS, ki ga smejo dosegati posamezne naložbe oziroma posamezne vrste naložb skupaj in sicer (ZZavar., 2004, 122. člen):

- naložbe v vrednostne papirje istega izdajatelja in terjatve iz naslova posojil ne smejo skupno presežati 5% zavarovalno - tehničnih rezervacij;
- naložbe v vrednostne papirje istega izdajatelja lahko dosegajo do 40% zavarovalno - tehničnih rezervacij, če ti vrednostni papirji izpolnjujejo naslednje pogoje:
 - skladno s posebnim zakonom so predmet posebnega javnega nadzora z namenom zaščite pravic imetnikov ter vrednostnih papirjev;

- izdani so s strani banke, ki ima sedež v Republiki Sloveniji ali v državi podpisnici Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru;
 - denarna sredstva oziroma kupnina od njihove izdaje se skladno s posebnim zakonom nalaga le v premoženje, ki tekom celotnega obdobja do njihove dospelosti omogoča poravnavanje obveznosti, nastalih na njihovi podlogi, in ki je v primeru nezmožnosti izpolnitve obveznosti prednostno uporabljeno za poplačilo glavnice in natečenih obresti;
- naložbe v vrednostne papirje istega izdajatelja ne smejo presegati 1% zavarovalno - tehničnih rezervacij, razen v primeru, ko ob novi izdaji izdajatelj v prospektu določi, da bodo novi vrednostni papirji, po pridobitvi vseh dovoljenj, uvrščeni na organiziran trg vrednostnih papirjev. V tem primeru tovrstne naložbe ne smejo presegati 5% zavarovalno - tehničnih rezervacij, vendar največ za šest mesecev od datuma nakupa;
 - naložbe v vrednostne papirje, s katerimi se ne trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, skupno ne smejo presegati 10% zavarovalno - tehničnih rezervacij;
 - naložbe v vrednostne papirje, s katerimi se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, in naložbe v investicijske kupone vzajemnih skladov oziroma investicijskih družb, ki morajo po pravilih sklada imeti več kot polovico naložb v vrednostnih papirjih, ki ne dajejo zajamčenega donosa, skupaj ne smejo presegati 30% zavarovalno - tehničnih rezervacij;
 - naložbe v vrednostne papirje istega izdajatelja, s katerimi se ne trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, ne smejo presegati 1% zavarovalno - tehničnih rezervacij;
 - naložbe v vrednostne papirje, s katerimi se ne trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, skupno ne smejo presegati 5% zavarovalno - tehničnih rezervacij;
 - naložbe v tiste investicijske kupone vzajemnih skladov oziroma investicijskih družb, ki morajo po pravilih sklada imeti več kot polovico naložb v vrednostnih papirjih, ki dajejo zajamčeni donos, skupaj ne smejo presegati 40% zavarovalno - tehničnih rezervacij;
 - naložbe v terjatve iz naslova posojil posameznemu posojilojemalcu, ki so ustrezno zavarovane, ne smejo presegati 2% zavarovalno - tehničnih rezervacij, skupno pa vse terjatve iz naslova teh posojil ne smejo presegati 5% zavarovalno - tehničnih rezervacij;
 - naložbe v eno oziroma več nepremičnin, ki so med seboj v takšni bližini, da predstavljajo eno samo naložbo ne smejo presegati 10% višine zavarovalno - tehničnih rezervacij, skupno pa vse naložbe v nepremičnine in druge stvarne pravice ne smejo presegati 30% zavarovalno - tehničnih rezervacij;
 - naložbe v depozite ali potrdila o vlogah pri banki skupno ne smejo presegati 30% zavarovalno - tehničnih rezervacij, pri čemer naložbe pri posamezni banki skupno ne smejo presegati 10% zavarovalno - tehničnih rezervacij, vendar naložbe pri posamezni hranilnici ali hranilno - kreditni službi skupno ne smejo presegati 2% zavarovalno - tehničnih rezervacij;
 - naložbe v obliki gotovine v blagajni in na vpoglednih računih skupno ne smejo presegati 3% zavarovalno - tehničnih rezervacij.

Zavarovalno – tehnične rezervacije so kritno premoženje in so namenjene kritju bodočih obveznosti iz zavarovanj in morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz zavarovalnih poslov.

Obveznost lokacije naložb VPS pomeni, da mora upravljavec pri nalaganju sredstev sklada upoštevati, na območju katere države zavarovanja, ki jih sklepa, se krijejo nevarnosti. Obveznost usklajenosti naložb pomeni, da mora upravljavec naložbe VPS, zaradi katerih je izpostavljen morebitnim izgubam zaradi različnih tržnih tveganj, ustrezno uskladiti z njegovimi obveznostmi na podlagi pogodb o prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju, katerih višina je odvisna od enakih sprememb.

4.6. Davčni vidiki varčevanja v skladu

Pogoji za pridobitev davčne olajšave za varčevanje v VPS so:

- zavarovanec je vključen v prostovoljno dodatno zavarovanje po pokojninskem načrtu, ki ga je odobril minister za delo;
- pokojninski načrt je vpisan v poseben register, ki ga vodi pristojni davčni organ;
- mesečna premija oziroma letna premija se giblje v mejah predvidenih zneskov.

Davčne olajšave za zavarovance

Za znesek premije ali dela premije, ki jo zase plača zavarovanec sam, se mu zniža osnova za dohodnino v letu, v katerem je bila plačana. Najnižji znesek premije, za katero je mogoče uveljavljati davčne olajšave, je 4.595 tolarjev mesečno oziroma 45.950 letno, najvišji pa 24% obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zavarovanca ali 5,844% bruto plače, vendar ne več kot 54.940 tolarjev mesečno oziroma 549.400 letno.

Posameznik je lahko vključen tudi v kolektivno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje preko delodajalca, ki deloma ali v celoti financira pokojninski načrt kolektivnega zavarovanja. V tem primeru ima pri uveljavljanju davčnih ugodnosti na podlagi vplačanih premij prednost delodajalec. Znesek premije, ki jo na račun zavarovanca plačuje delodajalec izvajalcu pokojninskega načrta, se zavarovancu ne šteje za dohodnino (ZPIZ-1, 1999, 367. člen). Pri olajšavah, katere so deležni zavarovanci, katerih delodajalci v celoti plačujejo premijo, je edina razlika med individualnim zavarovanjem in zavarovanjem preko delodajalca v tem, da se v primeru kolektivnega zavarovanja, od tega zneska ne plačujejo obvezni prispevki za socialno varnost. Ti se plačajo le, če premija presega prej omenjeno višino, in sicer le za presežek.

Davčne olajšave za delodajalca

Delodajalec za pridobitev davčnih olajšav mora izpolnjevati naslednje pogoje (Strojan, 2002, str. 121):

- oblikoval je pokojninski načrt, ki ga je odobril minister za delo (oblikuje ga bodisi sam bodisi skupaj z drugimi delodajalci, lahko pa pristopi tudi k pokojninskem načrtu, ki ga je oblikoval kdo drug);
- pokojninski načrt je vpisan v poseben register, ki ga vodi pristojni davčni organ;
- v ta pokojninski načrt je vključenih vsaj 51% zaposlenih, ki so v delovnem razmerju pri delodajalcu;
- mesečna premija, ki jo plačuje delodajalec za svoje delavce, je višja od 4.595 tolarjev in nižja od 54.940 oziroma, če se premija plačuje letno, pa znaša najmanj 45.950 tolarjev in največ 549.400 tolarjev.

Ob izpolnjevanju naštetih zakonskih pogojev je delodajalec, ki financira pokojninski načrt, deležen davčnih olajšav in sicer, če delodajalec sam v celoti plača premijo, se mu znesek premije prizna kot davčna olajšava pri plačilu davka od dobička v letu, v katerem je bila plačana. Poleg tega se od zneska premije ne plačajo obvezni prispevki za socialno varnost, pri čemer se upošteva višina premije. Če delodajalec plača le določen del premije, preostalo pa delavec sam, se pri določitvi maksimalne višine premije, za katero se prizna davčna olajšava, upošteva kumulativni znesek vplačanih premij. V primeru, če je znesek višji od 24% obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, je delodajalec upravičen do davčnih olajšav samo od tistega zneska plačane premije, ki je enak razliki med najvišjo premijo in premijo, ki jo je plačal zavarovanec.

4.7. VPS in različni davki (DDV, DPZP, DDPO)

Ker VPS ni pravna oseba, temveč premoženje in ne more opravljati dejavnosti, ne more biti davčni zavezanec po Zakonu o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 134/2003). DDV je bolj problem upravljavca kot pa vzajemnega pokojninskega sklada. Upravljavec bo namreč v imenu in za račun VPS opravljati posle, sklepati pogodbe, pri tem pa bo kot davčni zavezanec, moral upoštevati določila Zakona o davku na dodano vrednost v tistem delu, kjer gre za medsebojno obračunavanje na relaciji do sklada oziroma njegovih članov. Vzajemni pokojninski sklad ni zavezanec za DDV in to velja tudi za posle, ki jih v njegovem imenu in za njegov račun sklepa upravljavec, zato bodo vsi ti posli neobdavčeni z vidika davka na dodano vrednost (Struna, 2004, str. 14).

Vzajemni pokojninski sklad ni zavezanec za plačilo davka od prometa zavarovalnih poslov (DPZP). Posameznik se vključi v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje po pokojninskem načrtu tako, da pristopi k pravilom sklada, ni pa sklenjene zavarovalne pogodbe kot v primeru zavarovalnice oziroma pokojninske družbe, zato tudi ne moremo

govoriti o zavarovalnih poslih, kot jih opredeljuje Zakon o davku od prometa zavarovalnih poslov. Vzajemnemu pokojninskemu skladu tudi ni treba voditi davčnih evidenc z obračunom DPZP za razliko od drugih izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Vzajemni pokojninski sklad ni zavezanec za plačilo davka od dobička pravnih oseb (DDPO). Vsi realizirani donosi iz premoženja sklada se bodo torej brez kakršnihkoli dodatnih davkov pripisovali na osebne račune članov sklada.

4.8. Likvidacija vzajemnega pokojninskega sklada

Likvidacija vzajemnega pokojninskega sklada se začne v naslednjih primerih (ZPIZ-1, 1999, 331. člen):

- če je s pravnomočno odločbo agencije upravljavcu odvzeto dovoljenje za upravljanje vzajemnega pokojninskega sklada ali, če je bil nad upravljavcem začet stečajni postopek ali postopek likvidacije;
- če je število članov ob izteku enega leta od ustanovitve vzajemnega pokojninskega sklada manjše od 1000;
- če se število članov zmanjša pod 1000 in se v naslednjih treh mesecih ne doseže tega števila;
- če se čista vrednost sredstev sklada zmanjša pod 50.000.000 tolarjev in v nadaljnjih treh mesecih ne doseže 50.000.000 tolarjev ter
- v drugih primerih, določenih s pravili vzajemnega pokojninskega sklada.

Po sprejemu sklepa o začetku likvidacije upravljavec unovči vse naložbe vzajemnega pokojninskega sklada. Iz denarne likvidne mase si upravljavec izplača provizijo za upravljanje vzajemnega pokojninskega sklada v sorazmerju s časom upravljanja tega sklada v letu likvidacije, in stroške likvidacije, do katerih je upravičen po pravilih sklada, ostanek likvidacijske mase pa se razdeli članom v sorazmerju s številom enot premoženja, knjiženih v korist njihovega osebnega računa. V primeru, da je upravljavcu odvzeto dovoljenje za upravljanje sklada, potem ni upravičen do provizije. Od izplačila sredstev članom vzajemnega pokojninskega sklada iz likvidacijske mase, upravljavec ni upravičen do provizije.

5. VZAJEMNI POKOJNINSKI SKLADI V SLOVENIJI

V tem poglavju bom predstavila vzajemne pokojninske sklade, ki delujejo v Republiki Sloveniji. V tabeli 1 na strani 22 je prikazana delitev VPS, njihovi upravljavci, pokojninski načrti ter tip vzajemnega pokojninskega sklada. Ugotovim, da so vsi VPS odprtega tipa, razen Zaprtega vzajemnega pokojninskega sklada za javne uslužbence. Vsi VPS izvajajo individualno in kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje, izjema je spet Zaprti VPS za javne uslužbence, ki izvaja samo kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje.

Tabela 1: Seznam vzajemnih pokojninskih skladov

UPRAVLJAVEC	VPS (POKOJNINSKI NAČRT)	TIP
1. Kapitalska družba pokojninskega in invalidnega zavarovanja, d.d.	Kapitalski vzajemni pokojninski sklad - PN1 P - individualno - PN1 K - kolektivno Zaprta VPS za javne uslužbence - PNJU - K - kolektivno	odprti zaprti
2. Generali Zavarovalnica, d.d. Ljubljana	Odprti VPS LEON 2 - LEON 2 I - individualno - LEON 2 K - kolektivno	odprti
3. Banka Koper, d.d.	Odprti VPS Banke Koper, d.d. - Pokojninski načrt odprtega VPS Banke Koper, d.d. za individualno zavarovanje - Pokojninski načrt odprtega VPS Banke Koper, d.d. za kolektivno zavarovanje	odprti
4. Abanka Vipava, d.d. Ljubljana	AIII VPS Abanke - Pokojninski načrt prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja AIII VPS za individualno zavarovane - Pokojninski načrt prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja AIII VPS za kolektivno zavarovanje	odprti
5. Probanka, d.d.	VPS DELTA - PN – PRO – 02/02 - individualno - PN – PRO – 01/02 - kolektivno	odprti

Vir: Spletna stran vzajemnih pokojninskih skladov, 2005.

5.1. Vzajemni pokojninski sklad Banke Koper

Odprti vzajemni pokojninski sklad Banke Koper je bil ustanovljen junija 2001, poslovati pa je začel julija 2001.

Vstopni stroški pri kolektivnem zavarovanju znašajo vsa leta 4,25% premije. Pri individualnem zavarovanju pa vstopni stroški znašajo v prvem letu 5,75%, v drugem letu 5%, v tretjem in vsakem naslednjem letu pa 4,25% vplačane premije.

Izstopni stroški pa znašajo ob izrednem prenehanju zavarovanja ter pri prenosih na drugega izvajalca 1% od zbranih sredstev na osebni račun. Prav tako ob rednem prenehanju zavarovanja znašajo 1% od zbranih sredstev na osebni račun. Prestop v drugi pokojninski

načrt lahko zavarovanec opravi po preteku treh let od vključitve v pokojninsko zavarovanje. Upravljavska provizija znaša 1,5% povprečne letne vrednosti sklada.

Sklad svojim članom zagotavlja donosnost v višini 50% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. Politika naložb je, da mora sklad 75% sredstev sklada naložiti v naložbe s fiksnim donosom, to so dolžniški vrednostni papirji izbrane bonitete, depoziti, kuponi ter delnice vzajemnih in investicijskih družb. Sklad bo sredstva naložil:

- najmanj 50% sredstev v dolžniške vrednostne papirje domačih in tujih izdajateljev iz držav Evropske unije in OECD;
- največ 30% sredstev v depozite pri prvovrstnih domačih in tujih bankah;
- največ 40% v lastniške vrednostne papirje, od katerih bo 75% kuponov in delnic vzajemnih in investicijskih družb, ki imajo predvideno najmanj polovico svojih naložb v vrednostnih papirjih s fiksnim donosom;
- največ 10% v hitro vnočljiva zemljišča in stavbe ter stvarne pravice.

5.2. Vzajemni pokojninski sklad Abanke

Abanka ponuja odprt vzajemni pokojninski sklad AIII. Sklad je bil ustanovljen junija 2001, poslovati pa je začel 1. januarja 2002. Zavarovalnica Triglav je izplačevalka pokojnin.

Vstopni stroški pri individualnem vstopu v sklad znašajo 3,5% vplačane premije in se v enajstem letu članstva znižajo na 3% vplačane premije (Pokojninski načrt prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja za individualno zavarovanje AIII vzajemnega pokojninskega sklada Abanke, 2004, str. 16). Vstopni stroški pri kolektivnem vstopu znašajo največ 4,5% od vplačane premije in se določajo glede na število zaposlenih, ki vstopajo v sklad prek posameznega delodajalca, in glede na povprečno višino vplačane skupne premije, ki se ugotavlja v odstotku od maksimalne davčno priznane premije ob pristopu zavarovancev (Pokojninski načrt prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja za kolektivno zavarovanje AIII vzajemnega pokojninskega sklada Abanke, 2002, str. 16).

V primeru izrednega prenehanja zavarovanja ter prehoda člana na drug pokojninski načrt znašajo izstopni stroški 1% odkupne vrednosti enot premoženja. Upravljavec ne obračuna izstopnih stroškov v primeru rednega prenehanja. Provizija upravljanja pa znaša 1,5% povprečne letne čiste vrednosti sredstev sklada.

Sklad jamči donos v višini 50% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. Delež naložb je sledeči:

- najmanj 40% v obveznice;
- največ 30% v lastniške vrednostne papirje;
- največ 30% v vzajemne sklade z zajamčenim donosom;

- največ 30% v vzajemne sklade, ki ne dajejo zajamčeni donos;
- največ 30% v dolžniške in lastniške vrednostne papirje z najmanj A ratingom, lahko pa tudi večji delež v tuje vrednostne papirje, če je valutno tveganje pokrito;
- največ 20% v bančnih denarnih depozitih;
- največ 5% v domače in tuje vrednostne papirje na neorganiziranem trgu;
- druge naložbe največ 10%.

5.3. Vzajemni pokojninski sklad Delta

Sklad je odprt vzajemni pokojninski sklad, ki je bil ustanovljen oktobra 2001, poslovati pa je začel decembra 2001.

Vstopni stroški pri individualnem vstopu znašajo 3% od vplačane premije. V kolektivnem pokojninskem načrtu so vstopni stroški 6% v prvih treh letih zavarovanja, nato se znižajo na 5,6%, po sedmem letu zavarovanja pa se znižajo vsako leto za 0,1 odstotne točke. Vstopni stroški se lahko znižajo tudi, če se o tem sporazumeta delodajalec in upravljavec na podlagi števila zavarovancev ter na podlagi višine mesečne premije.

Izstopni stroški ob rednem prenehanju zavarovanja znašajo 0%, ob izrednem prenehanju pa 1% odkupne vrednosti enot premoženja na osebem računu zavarovanca. Za upravljanje zaračunajo upravljavsko provizijo v višini 1,5% povprečne čiste letne vrednosti sredstev sklada.

Probanka d.d. jamči minimalni donos v višini 60% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. Naložbena politika vzajemnega pokojninskega sklada Delta je sledeča:

- najmanj 60% premoženja sklada je v vrednostnih papirjih s fiksnim donosom. Naložbe v investicijske kupone vzajemnih skladov predstavljajo največ 40% premoženja sklada. V dolžniških vrednostnih papirjih je najmanj 60% obveznic z boniteto, kot jo ima Republika Slovenija, in največ 40% obveznic z nižjo boniteto;
- naložbe v vrednostne papirje z variabilnim donosom predstavljajo največ 30% premoženja sklada;
- naložbe v bančne depozite znašajo največ 30% premoženja sklada;
- druge naložbe (terjatve iz naslova posojil, nepremičnine in stvarne pravice, gotovina na vpoglednih računih in podobno) skupno ne smejo presežati 30% premoženja sklada.

5.4. Vzajemni pokojninski sklad Leon 2

Zavarovalnica Generali je ustanoviteljica vzajemnega pokojninskega sklada Leon 2. Sklad je bil ustanovljen aprila 2001, poslovati pa je začel maja 2001.

Maksimalni vstopni stroški pri individualnem pristopu k skladu se obračunajo v odstotku od vplačanih premij in znašajo 5% (Pokojninski načrt individualnega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja Odprtega VPS Leon 2, 2003, str. 10). Pri kolektivnem pristopu k vzajemnemu pokojninskemu skladu Leon 2 so ob upoštevanju določenih kriterijev možni dodatni popusti pri vstopnih in izstopnih stroških. Kriteriji so število članov, višina premije, način plačila premije, kraj sklepanja, tehnična priprava podatkov, način odločanja o pristopu, način predstavitve in trženja.

Tabela 2: Vstopni stroški glede na število vključenih delavcev

Število delavcev	Vstopni stroški
Do 50 delavcev	5,0%
Do 500 delavcev	4,0%
Do 1000 delavcev	3,0%
Nad 1000 delavcev	2,5%

Vir: Pokojninski načrt kolektivnega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja Odprtega vzajemnega pokojninskega sklada Leon 2, 2003, str. 11.

Maksimalni izstopni stroški se obračunavajo v odstotku od odkupne vrednosti in sicer v primeru smrti, rednega prenehanja, prenosa v drug pokojninski načrt, izstopa ali odpovedi znašajo 1%. Provizija za upravljanje znaša 1% povprečne čiste letne vrednosti sredstev do 31.12.2005 in 1,5% povprečne čiste letne vrednosti sredstev vzajemnega pokojninskega sklada Leon 2 od 01.01.2006.

Družba svojim članom zagotavlja donosnost v višini 60% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. Presežek nad zajamčenim donosom zavarovalnica v celoti razdeli zavarovancem. Naložbena politika sklada Leon 2 bo dosežena s sestavo portfelja naložb, ki bo obsegala naložbe v:

- vrednostne papirje z zajamčenim donosom, katerih izdajatelj je Republika Slovenija, država podpisnica Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru, država članica OECD, mednarodna finančna organizacija, Banka Slovenije (do 100% vrednosti premoženja);
- obveznice oziroma druge dolžniške vrednostne papirje, s katerimi se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, in sicer do 80% premoženja sklada, vendar v vrednostne papirje istega izdajatelja do 5% premoženja sklada;
- obveznice oziroma druge dolžniške vrednostne papirje, s katerimi se ne trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev, do 1% vrednosti premoženja v vrednostne papirje istega izdajatelja;
- delnice ter investicijske kupone vzajemnih skladov, ki svoje premoženje nalagajo izključno z namenom razpršitve in omejitve tveganj in, ki morajo po pravilih sklada imeti več kot polovico naložb v vrednostnih papirjih, ki ne dajejo zajamčenega donosa (do 30% premoženja sklada);

- investicijske kupone vzajemnih skladov oziroma v delnice investicijskih družb (do 40% premoženja sklada);
- nepremičnine in druge stvarne pravice na nepremičnini do 30% premoženja, pri čemer naložba v posamezno nepremičnino na sme presegati 10% premoženja;
- naložbe v depozite pri banki do 30% premoženja sklada, vendar pri posamezni banki največ do 10% premoženja sklada;
- gotovino v blagajni oziroma na vpoglednem denarnem računu do 3% premoženja sklada.

5.5. Kapitalski vzajemni pokojninski sklad

Kapitalska družba je ustanoviteljica Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada. Sklad je bil ustanovljen marca 2001, poslovati pa je začel aprila 2001.

Vstopni stroški pri individualnem vstopu v pokojninski sklad znašajo prva štiri leta 6% premije, po petem letu se zmanjšajo za 0,1% letno ter dosežejo najnižjo vrednost 4% po petindvajsetih letih. Vstopni stroški se razlikujejo glede na število let članstva v skladu ter glede na višino vplačila.

Tabela 3: Vstopni stroški glede na višino vplačila

Višina dodatnega vplačila	Vstopni stroški
500.000 – 999.999 SIT	4%
1.000.000 – 1.999.999 SIT	3%
2.000.000 – 3.999.999 SIT	2%
4.000.000 SIT in več	1%

Vir: Pokojninski načrt Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada za individualno zavarovanje, 2004, str. 8.

Vstopni stroški pri kolektivnem zavarovanju znašajo največ do 6% vplačane bruto premije. Izstopni stroški ob izrednem, rednem ter pri prenosih na drugega izvajalca znašajo 1% od zbranih sredstev na osebem računu. Upravljavska provizija znaša 1,3% povprečne letne vrednosti kritnega sklada.

Kapitalski vzajemni pokojninski sklad zagotavlja donosnost v višini 50% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. Naložbena politika sklada je (Pravila Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada, 2004, str. 12):

- upravljavec sredstva sklada nalaga v tržne in netržne dolžniške in lastniške vrednostne papirje, pri čemer delež netržnih dolžniških in lastniških vrednostnih papirjev ne bo presegal 10% vseh naložbenih sredstev sklada;
- pri naložbah sredstev v dolžniške vrednostne papirje bo najmanj 20% vseh sredstev usmerjenih v obveznice, katerih izdajatelj je Republika Slovenija ali Banka Slovenije;

- največ 40% je naloženo v investicijske kupone vzajemnih skladov, ki imajo več kot polovico naložb v vrednostnih papirjih, ki prinašajo zjamčeni donos;
- skupne naložbe v lastniške vrednostne papirje in investicijske kupone, ki ne zagotavljajo zjamčenega donosa, ne bodo presegale 30% sredstev sklada;
- skupne naložbe v vrednostne papirje istega izdajatelja, s katerimi se trguje na organiziranih trgih, ne presegajo 5% sredstev sklada;
- skupne naložbe v vrednostne papirje istega izdajatelja, s katerimi se ne trguje na organiziranih trgih vrednostnih papirjev, ne presegajo 1% sredstev sklada, razen v primerih, ko je izdajatelj Republika Slovenija ali Banka Slovenije;
- naložbe v obliki bančnih depozitov znašajo največ 30% vseh sredstev sklada, pri čemer depoziti v posamezno banko ne presegajo 10% sredstev.

Kapitalska družba upravlja tudi Prvi pokojninski sklad Republike Slovenije (PPS), Sklad obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja (SODPZ) in Zaprti vzajemni pokojninski sklad za javne uslužbence (ZVPSJU).

Prvi pokojninski sklad Republike Slovenije (PPS)

Prvi pokojninski sklad Republike Slovenije je ločeno premoženje, nastalo z zamenjavo lastninskih certifikatov pooblaščenih investicijskih družb, ki se prenesejo na PPS.

Premoženje, ki je v celoti zagotovljeno s strani Republike Slovenije je sestavljeno iz treh delov (Lavrenčič, 2002, str. 10):

- dodatno premoženje, ki je bilo namenjeno zamenjavi za lastniške certifikate iz naslova zamenjave delnic pooblaščenih pokojninskih družb (torej premoženje, ki je namenjeno pokritju privatizacijske luknje);
- dopolnilno premoženje, ki je bilo namenjeno zamenjavi za t.i. uslužbenske certifikate (torej premoženje, ki je namenjeno pokrivanju državnega dolga);
- dopolnilno premoženje, ki je bilo namenjeno pokrivanju vnaprejšnje 20% davčne olajšave.

Od 01.01.2003 dalje je Prvi pokojninski sklad zaprt vzajemni pokojninski sklad.

Sklad obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja Republike Slovenije (SODPZ)

SODPZ je bil ustanovljen in začel delovati 1. januarja 2001. ZPIZ postopno ukinja štetje zavarovalne dobe s povečanjem (benefikacijo) in uvaja obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje. Gre za zavarovanje za poklicno pokojnino. Osnovni cilj SODPZ je poleg nadomestitve sedanjega sistema štetja zavarovalne dobe s povečanjem, tudi oblikovati moderno in sodobnim gospodarskim razmeram prilagojeno poklicno zavarovanje, ki zavarovancem ponuja varnost in zanesljivost, delodajalcem pa omogoča upokojevanje starejših delavcev, preden to omogoča javni sistem pokojninskega zavarovanja. Sredstva za

zavarovanje vplačuje delodajalec, država pa jamči za pravice, ki so določene v pokojninskem načrtu obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja.

Zaprta vzajemni pokojninski sklad za javne uslužbence (ZVPSJU)

Namen ustanovitve sklada je zbiranje sredstev iz dohodkov javnih uslužbencev na njihovih osebnih računih in skozi njihovo upravljanje zagotovitev pravice do dodatne starostne pokojnine ali drugih pravic, določenih s pokojninskim načrtom.

19. januarja 2004 je upravljavec Zaprtega vzajemnega pokojninskega sklada javnih uslužbencev postala Kapitalska družba, katera je ponujala zjamčeni donos v višini 50% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom, vstopne stroške 0,75% in se v desetih letih postopoma znižujejo po 0,025 odstotne točke do 0,5%, izstopnih stroškov ni. Upravljavska provizija pa znaša 0,75% povprečne čiste letne vrednosti sredstev sklada.

Tabela 4: Struktura naložb Zaprtega vzajemnega pokojninskega sklada javnih uslužbencev na dan 30.09.2005

Naložbe sklada	% vseh naložb
Delnice	4,11
Obveznice	82,18
Kratkoročni vrednostni papirji	1,18
Potrdila o vlogi	0,75
Posojila in depoziti	8,50
Investicijski kuponi	2,87
Denar	0,17
Terjatve	0,24

Vir: Spletna stran Kapitalske družbe, 2005.

5.6. Vrednost enot premoženja, čista sedanja vrednost ter donosnost slovenskih VPS

Tabela 5: VEP, število enot, ČSV ter tržni delež na dan 31.10.2005

Sklad	VEP	Število enot	ČSV	Tržni delež (%)
A III	166,26	6.536.056,37	1.086.684.732	1,3
VPS Banke Koper	1.742,93	1.480.539,93	2.580.471.242	3,2
LEON 2	1.479,80	1.119.643,12	1.656.845.982	2,0
ZVPSJU	109,80	256.032.080,90	27.928.491.449	34,4
SODPZ	151,23	184.990.036,28	27.976.931.139	34,4
KVPS	154,34	124.875.843,43	19.273.037.973	23,7
DELTA	1.572,37	474.810,31	746.578.535	1,0
SKUPAJ			81.249.041.052	100,0

Vir: Finance-on.net, 2005; lasten izračun.

Podatki iz tabel nam pokažejo, da Zaprt vzajemni pokojninski sklad javnih uslužbencev prevladuje po številu enot premoženja v obtoku. Največjo čisto sedanjo vrednost sredstev pa ima Sklad obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja in sicer 27.976.931.139 SIT. Najmanjšo skupno vrednost je imel VPS Delta, kajti njegov delež je znašal 1%. ZVPSJU, SODPZ ter KVPS prevladujejo tako po številu enot premoženja v obtoku, kakor tudi po čisti sedanjosti vrednosti sredstev. To je zanimivo predvsem z vidika, da z vsemi tremi skladi upravlja Kapitalska družba. Na dan 31.10.2005 je imel ZVPSJU najnižjo VEP sklada in sicer 109,08 SIT. Najvišjo VEP sklada pa je imel VPS Banke Koper.

Tabela 6: Donosnosti slovenskih VPS (v %) oktobra 2005

Sklad	3 - mesečna	6 - mesečna	12 - mesečna
A III	0,9	2,5	4,3
VPS Banke Koper	1,1	2,1	5,1
Leon 2	1,5	2,4	5,4
ZVPSJU	1,2	2,3	5,7
SODPZ	1,0	2,1	4,6
Kvps	0,9	2,1	4,6
Delta	1,8	2,8	5,2

Vir: Finance-on. net, 2005.

Letne donosnosti se gibljejo med 4,3% in 5,7%, polletne pa med 2,1% in 2,8%. Glede na podatke iz tabele lahko opazimo, da so razlike v donosnosti minimalne, saj so razlike v strukturi njihovih naložb zelo majhne.

V naslednjem poglavju bom predstavila, kako delujejo pokojninski skladi v sosednji Republiki Hrvaški, njihov drugi steber, ki se nekoliko razlikuje od našega. Razlika je v tem, da je njihov drugi steber obvezen, v Sloveniji pa je prostovoljen ter ga izvaja več izvajalcev. Obravnavam pokojninske sklade, kako se delijo, kdo jih lahko ustanovi, pokojninsko družbo, ki z njimi upravlja, banko skrbnico, ki upravlja s premoženjem pokojninskih skladov, kakšne so omejitve pri trženju skladov, njihove naložbe ter omejitve pri naložbah pokojninskih skladov v Republiki Hrvaški.

6. POKOJNINSKI SKLADI V REPUBLIKI HRVAŠKI

Pokojninska reforma se je na Hrvaškem začela 1. januarja 1999 z uvedbo Zakona o pokojninskem zavarovanju, ko je država z javnim sistemom pokojninskega zavarovanja prešla na t.i. mešani ali javno - zasebni sistem.

Tudi naši sosedje poznajo tri-stebni sistem (Zakon o pokojninskem zavarovanju, 1999, 1. člen):

- prvi steber - obvezno pokojninsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti, katerega izvajalec je Hrvaški zavod za pokojninsko zavarovanje;
- drugi steber - obvezno pokojninsko zavarovanje za starost na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja;
- tretji steber - prostovoljno pokojninsko zavarovanje na podlagi kapitalnega varčevanja.

Od bruto plače zaposlenca se po novem hrvaškem zakonu 15% nakazuje v prvi steber, 5% pa se vplačuje v obvezni pokojninski sklad, ki si ga posameznik izbere sam. Vsi državljani Republike Hrvaške lahko prostovoljno varčujejo v prostovoljnem pokojninskem skladu. Država bo vsakomur dodala 25% glede na znesek, ki ga bo vplačal. Da bi dosegli maksimalni državni prispevek, ki znaša letno 1250 kun, člani prostovoljnega pokojninskega sklada morajo letno plačevati prispevke v višini 5000 kun.

V nadaljevanju se besedilo navezuje na Zakon o obveznih in prostovoljnih pokojninskih skladih v Republiki Hrvaški, kateri je bil sprejet 7. maja 1999.

Pokojninski skladi se delijo na dva sklada in sicer (34. - 36. člen):

- obvezni pokojninski sklad, v katerem se člani zavarujejo na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja. Sklad je zasebno premoženje brez pravne osebnosti, kateri se oblikuje z namenom zbiranja denarnih sredstev in vlaganja teh sredstev s ciljem povečati vrednost premoženja sklada. Imeti mora 50.000 članov po dveh letih ustanovitve;
- prostovoljni pokojninski sklad, v katerem se prostovoljno zavarujejo osebe na podlagi individualnega kapitalnega varčevanja. Sklad je v lastništvu svojih članov. Lastniške pravice so odvisne glede na vrednost sredstev na njihovih osebnih računih. Imeti mora najmanj 200 članov po dveh letih ustanovitve.

Obvezni pokojninski sklad

Zavarovanci, ki so bili leta 2002 mlajši od 40 let in so bili zavarovani v prvem stebru, so se morali obvezno zavarovati v okviru obveznega pokojninskega zavarovanja. Zavarovanci starejši od 40 let pa so se o članstvu odločali prostovoljno ter si sklad izbrali sami. Zavarovanec je lahko član le enega sklada, v katerem ima le en račun.

Hrvati ponujajo še dodatno pokojnino iz obveznega sklada (47. – 48. člen):

- a) invalidsko pokojnino (v primeru invalidnosti obvezni sklad vsa kapitalizirana sredstva na osebem računu zavarovanca prenese na Hrvaški zavod za pokojninsko zavarovanje, kateri tudi določi invalidsko pokojnino);
- b) pokojnino v primeru smrti zavarovanca (v tem primeru imajo pravico do pokojnine člani družine, sredstva se spet prenesejo Hrvaškemu zavodu za pokojninsko zavarovanje, ki določi družinsko pokojnino).

Članstvo v skladu se prekine, če zavarovanec krši pravila sklada ter v trenutku, ko član pridobi pravico do starostne oziroma predčasne starostne pokojnine. Tedaj dvigne vložena sredstva in jih prenese na zavarovalnico. V tem trenutku se mu članstvo v skladu prekine (46. člen).

43. člen določa, da je zamenjava obveznega sklada v prvem letu članstva brezplačna, vendar to velja le za prvi prestop. V primeru izstopa nekdanji sklad obračuna od celotnega zneska na osebem računu zavarovanca 0,8% po prvem letu članstva, 0,4% v drugem letu ter 0,2% v tretjem letu članstva.

V kolikor je dejanski donos sklada manjši od zajamčenega, razliko pokrijejo z rezervami, če pa to ne zadostuje, pa iz osnovnega kapitala v višini 20% osnovnega kapitala pokojninske družbe, ostalo pa pokrije državni proračun.

Prostovoljni pokojninski skladi

Prostovoljni pokojninski sklad lahko ustanovi pokojninska zavarovalna družba, prostovoljna pokojninska družba ali pokrovitelj pokojninskega sklada. Sklad je lahko odprt, v katerem lahko sodeluje katerikoli polnoletni član s prebivališčem v Republiki Hrvaški, ali zaprt, ki je osnovan za potrebe določenih delojemalcev, sindikata ter samostojnih podjetnikov. Najnižji osnovni kapital ne sme biti nižji od 15 milijonov kun.

Članstvo v skladu se vzpostavi z odpiranjem osebnega računa v prostovoljnem pokojninskem skladu. Oseba je lahko član enega ali več pokojninskih skladov, vendar 25% prispevek, ki ga vsakomur doda država, glede na znesek, ki ga vplača, pridobi samo v enem skladu. Višino zneska, ki ga vplačuje v sklad, zavarovanec določa sam. Pokojnina ni vnaprej določena,

ampak je odvisna od višine vplačanih prispevkov ter donosnosti naložb, v katere so bili prispevki naloženi.

6.1. Naložbe pokojninskega sklada

Osnovni cilj pokojninskega varčevanja je oblikovati sredstva, ki bodo z razmeroma nizkim tveganjem omogočila osnovo za prihodke v starosti. Zaradi tega so predpisana načela investiranja (varnost in različnost vlaganj naložb, vzdrževanje ustrezne likvidnosti) kot tudi omejitve vrste naložb, v katera lahko pokojninski sklad investira, ter največji obseg vlaganj v posamezno vrsto naložbe.

Premoženje pokojninskega sklada se lahko vlaga v naslednje naložbe (69. člen):

- kratkoročne zapise in druge kratkoročne dolžniške vrednostne papirje, izdane s strani Republike Hrvaške in Hrvaške narodne banke, ter kratkoročne bančne depozite in repo posle;
- dolgoročne obveznice in druge dolžniške vrednostne papirje, izdane s strani Republike Hrvaške in Hrvaške narodne banke;
- dolgoročne obveznice in druge dolžniške vrednostne papirje, izdane s strani lokalne samouprave;
- dolgoročne obveznice ter obveznice, izdane s strani delniških družb, registriranih v Republiki Hrvaški, ter s katerimi se trguje na borzi;
- dolgoročne obveznice, s katerimi se trguje na organiziranem trgu kapitala v državah OECD;
- dolgoročne obveznice ali druge dolgoročne dolžniške vrednostne papirje, izdane s strani tujih nedejavnih subjektov, s katerimi se trguje na organiziranem trgu kapitala v državah članicah OECD;
- domače in tuje odprte investicijske sklade, če ti skladi vlagajo v vrednostne papirje, katerih izdajatelji so registrirani v Hrvaški ali državi članici OECD;
- delnice ter investicijske sklade, če skladi vlagajo v vrednostne papirje države članice OECD.

Posamezne naložbe pokojninskega sklada so določene (Bakić, 2001, str. 5):

- največ 5% premoženja sklada v kratkoročne dolžniške vrednostne papirje, izdane s strani Republike Hrvaške in Hrvaške narodne banke;
- največ do 30% premoženja sklada v dolgoročne obveznice in druge dolžniške vrednostne papirje, izdane s strani lokalne samouprave;
- največ do 30% premoženja sklada v korporacijske dolgoročne dolžniške vrednostne papirje, izdane od delniških družb, registriranih v Republiki Hrvaški;
- največ do 30% premoženja v delnice, izdane od delniških družb, registriranih v Republiki Hrvaški;
- največ do 15% premoženja sklada v tujino.

Premoženje sklada ne sme biti naloženo v (72. člen):

- materialno premoženje, s katerim se ne trguje na organiziranih trgih, čigar vrednosti ne moremo določiti (umetniška dela, motorna vozila);
- delnice, obveznice in ostale vrednostne papirje, ki ne kotirajo na borzi ali se z njimi ne trguje na organiziranih trgih kapitala;
- nepremičnine;
- delnice ter obveznice, izdane s strani kateregakoli delničarja pokojninske družbe, banke skrbnice pokojninskega sklada in oseb, povezanih z njimi.

6.2. Pokojninska družba

Pokojninskim skladom, tako obveznim kot prostovoljnim, upravlja pokojninska družba. Premoženje pokojninskega sklada mora biti ločeno od premoženja pokojninske družbe.

Pokojninska družba je lahko registrirana kot delniška družba ali kot družba z omejeno odgovornostjo. Pokojninska družba registrirana kot delniška družba lahko izda le imenske delnice, ki pa se ne morejo spremeniti v delnice na prinosnika (4. člen). Najnižji osnovni kapital obvezne pokojninske družbe je 40 milijonov kun, prostovoljne pa znaša 15 milijonov kun. Ustanovitelji pokojninske družbe morajo od Agencije za nadzor pokojninskih skladov in zavarovanja dobiti dovoljenje za oblikovanje pokojninske družbe. Po vplačilu temeljnega kapitala in vpisa v sodni register, pokojninska družba mora od Agencije dobiti dovoljenje za delo.

6.2.1. Financiranje pokojninske družbe

Z namenom, da pokrije svoje stroške delovanja, pokojninska družba opravi to na sledeče načine:

- odbije lahko do 1,2% vplačil;
- odbije do 1,2% letno od skupnega imetja pokojninske družbe iz prejšnjega leta. Za vsako naslednje leto Agencija predpiše najvišji odstotek, vendar ne sme biti večji od 1,2%;
- ob izstopu iz pokojninske družbe je treba plačati delež, kar velja za prva tri leta.

6.2.2. Banka skrbnica

Pokojninska družba mora za upravljanje premoženja pokojninskega sklada izbrati banko skrbnico. Njene naloge so skrb za premoženje pokojninskega sklada na posebnem računu, ugotavljanje vrednosti premoženja sklada, obveščanje Agencije in pokojninske družbe, obveščanje javnosti o vrednosti obračunske enote in o izplačilu dividend. Obveščati mora tudi o letnih skupščinah delničarjev ter skrbeti za ostale storitve, za katere se dogovori s

pokojninsko družbo. Premoženje pokojninskega sklada vodi banka skrbnica in mora biti ločeno od njenega lastnega premoženja. Pri zamenjavi banke skrbnice mora pokojninska družba pridobiti dovoljenje Agencije. Bivša banka skrbnica mora premoženje sklada ter vso dokumentacijo v roku 30 dni predati novi banki. Agencija ukaže zamenjavo banke tudi v primeru, če slabo gospodari s premoženjem pokojninskega sklada. Banka mora vestno gospodariti s premoženjem sklada. Pri tem je deležna plačila v znesku, ki pa ne sme biti višji od 0,1% letno od celotnega imetja pokojninske družbe.

6.2.3. Poročanje pokojninske družbe

Pokojninska družba mora vsako leto do 31. marca izdati prospekt z informacijami do 31. decembra prejšnjega leta. Prospekt vsebuje podatke o pokojninskem skladu (njegovo ime, datum ustanovitve, način obračunavanja plačil pokojninski družbi ter banki skrbnici, portfelj sklada), pokojninski družbi (imena in dolžnosti članov uprave in nadzornega odbora, višino osnovnega kapitala, imena in naslove delničarjev, podatke o revizorju, letna finančna poročila in strategijo naložb) in banki skrbnici.

Agenciji pa mora posredovati informacije o letni finančni uspešnosti, podatke o prodaji in pridobitvi premoženja pokojninskega sklada, o delničarjih, o plačilih banki skrbnici, o članih uprave in nadzornega odbora (88. – 90. člen).

6.2.4. Nadzor nad poslovanjem pokojninskih družb

Agencija nadzoruje poslovanje pokojninskih družb in pokojninskih skladov. Njena osnovna naloga je ščititi interese članov pokojninskih skladov in udeležencev v prostovoljnih pokojninskih načrtih. Agencija pokojninski družbi lahko vzame avtorizacijo ali celo dovoljenje za delo. Nadzoruje finančno poslovanje pokojninske družbe, naložbe družbe, skupaj s Hrvaško narodno banko naložbe v tujino, postopek registracije članov obveznega pokojninskega sklada, prehod člana iz enega v drugi obvezni sklad. Hkrati skrbi tudi za prenos sredstev z računa zavarovanca na račun zavarovalnice, ki jo izbere zavarovanec sam.

Agencija brez omejitev pregleduje poslovne knjige in dokumentacijo pokojninske družbe ter osrednjega registra zavarovancev. Pokojninska družba mora v predvidenem roku odpraviti nepravilnosti, katere je ugotovila Agencija, ter ji predložiti poročilo o dokazu, da so nepravilnosti popravljene.

Agencijo predstavlja in zastopa ravnatelj, ki hkrati odgovarja za njeno delo in obveznosti. Ravnatelj ne sme sprejeti podkupnine, položaj, zaposlitev kot upravljavec sredstev določenega sklada ter imeti delnic v pokojninski družbi ali banki skrbnici.

6.2.5. Odvzem dovoljenja pokojninski družbi za opravljanje dejavnosti kapitalnega zavarovanja

Agencija vzame dovoljenje za delo pokojninski družbi, če ugotovi, da so ustanovitelji družbe, člani uprave in nadzornega sveta neprimerne osebe za opravljanje te dejavnosti, ter da kršijo zakone. To se zgodi tudi v primeru, če se število članov pokojninskega sklada zmanjša pod tistega, določenega v zakonu in to traja več kot 6 mesecev (31. člen).

Na Hrvaškem Agencija sprva družbo opozori in ji daje možnost, da popravi svoje napake. Tega ne stori, če meni, da bi to škodilo interesom članov sklada. O odvzemu dovoljenja za delo mora Agencija obvestiti pokojninsko družbo in osrednji register zavarovancev. Agencija v tem primeru prevzame upravljanje pokojninskega sklada. V roku treh dni, ko postane odvzem dovoljenja pravomočen, izda javni razpis za upravljanje te pokojninske družbe. Merila za izbor najustrežnejšega določi Agencija. V obdobju leta dni člani prevzetega sklada lahko pristopijo k drugemu pokojninskemu skladu, za kar ne plačajo nobenih stroškov. Če se na razpis ne odzove nobena družba, se zavarovanci sami odločijo za drugi pokojninski sklad (33. člen).

6.3. Trženje pokojninskih skladov

Pokojninska družba ne sme nikomur ponujati podkupnine za članstvo v določen sklad, ali da ostane njegov član. Pokojninska družba, z njo povezane osebe, agenti in zaposleni v njej ne smejo dajati izjav, propagandni material, kateri bi lahko ustvarili napačno mnenje o družbi. Hkrati ne smejo izražati trditve, dajati izjav ali predvidevanj, ki se nanašajo na bodoča vlaganja sklada, razen v primeru, če je izjava potrjena s strani Agencije. Pokojninska družba, ki preko svojega zaposlenega, predstavnika, agenta ali z njo povezane osebe, pregovori državljana, da prekliče članstvo v katerem drugem skladu, ali da postane njen član, mora dokazati, da so ravnali v korist državljana (64. – 67. člen).

V Sloveniji ne veljajo nobene omejitve glede trženja pokojninskih skladov.

7. SKLEP

Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja je od konca 80-ih let drsel v vse večje finančne težave, zato je bila nujno potrebna pokojninska reforma, ki je nastopila v veljavo 1. januarja 2000. Reforma je zastavljena tako, da pokojnina iz prvega stebra zadošča le za osnovno socialno varnost, za ostali del pokojnine, ki bo omogočala kakovostnejše življenje, pa lahko poskrbimo s prostovoljnim dodatnim pokojninskim zavarovanjem.

Eden izmed izvajalcev prostovoljnega pokojninskega zavarovanja v Republiki Sloveniji je tudi vzajemni pokojninski sklad, ki se lahko oblikuje kot zaprti ali odprti. VPS mora voditi

uspešno naložbeno politiko, ker je to namreč edino sredstvo in garancija, ki naj bi zagotovila plemenitenje vloženi sredstev. Zbrana sredstva vlagajo predvsem v delnice, obveznice ter države. Na voljo imajo države podpisnice Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru ter države članice OECD. Naložbe v obliki gotovine v blagajni in v depozite predstavljajo manjši delež naložb.

Velika prednost varčevanja v VPS pa je pridobitev davčnih olajšav. Delodajalci so upravičeni do pridobitve davčnih olajšav pri plačilu davka od dobička, zavarovanci pa so upravičeni do znižanja osnove za dohodnino.

V Sloveniji deluje pet vzajemnih pokojninskih skladov: Abanke, Banke Koper, zavarovalnice Generali, Kapitalske družbe in Probanke. Med seboj si konkurirajo z vstopnimi stroški, upravljavsko provizijo, izstopnimi stroški in donosnostjo. Med VPS je en zaprt sklad, ki ga je ustanovila država, v katerega so vključeni javni uslužbenci. Upravlja ga Kapitalska družba. V vseh VPS, vključno z Zaprtim vzajemnim pokojninskim skladom za javne uslužbence, je bilo konec decembra 2004 vključenih 201.580 članov. V prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je bilo vključenih 389.447 članov, kar pomeni, da so konec leta 2004 vzajemni pokojninski skladi dosegali kar 52% tržni delež.

Vsi skladi ustvarjajo višjo donosnost kot je predpisana z zakonom. Skladi zagotavljajo donosnost v višini 50% (nekateri celo 60%) povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. Med skladi so majhna odstopanja glede letne in polletne donosnosti, saj imajo strukturo naložb podobno.

Republika Hrvaška ima tako kot Slovenija tri-stebni sistem pokojninskega zavarovanja s to razliko, da je drugi steber pri Hrvatih obvezen. Razlika med državama je v tem, da je drugi steber v Sloveniji deležen davčnih olajšav, kar pri njih ne velja. Pokojninska družba je tista, ki izvaja kapitalsko zavarovanje. Pri nas imamo več izvajalcev in sicer: pokojninsko družbo, vzajemni pokojninski sklad ter zavarovalnico.

LITERATURA

1. Bakić Nenad: Ulaganja mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj. Okrugli stol IJF, Zagreb, 2001, str. 5.
2. Gornjak Mojca: Pokojninski skladi v Sloveniji. Kapital, Maribor, 9(1999), 223/224, str. 28-29.
3. Kalčič Miran: Oblikovanje pokojninskega načrta. Denar, Ljubljana, 11(2001), 5, str. 8-16.
4. Kalčič Miran: Vključitev v prostovoljno dodatno zavarovanje, ki ga izvaja pokojninska družba. Delavci in delodajalci, Ljubljana, 2001a, str. 174-181.
5. Kalčič Miran: Novosti pri prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju. Denar, Ljubljana, 12(2002), 2, str. 13-17.
6. Kalčič Miran: Dodatno pokojninsko zavarovanje javnih uslužbencev. Denar, Ljubljana, 12(2003), 19/20, str. 11-15.
7. Klapš Srečko: Vzajemni pokojninski skladi vztrajajo. Finance, Ljubljana, 3.5.2004, str. 20-21.
8. Klemenčič Marko, Redjko Špela: Pokojninski načrti in skladi. Kapital, Maribor, 10(2000), 233, str. 30-31.
9. Kranjc Vesna: Izbira upravljavca zaprtega vzajemnega pokojninskega sklada za javne uslužbenke in javno naročilo. Podjetje in delo, B.k., 2004, str. 703-708.
10. Lavrenčič Irena: Dodatno pokojninsko zavarovanje in pokojninski boni. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 47 str.
11. Novak Aleš: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Organizacija, Maribor, 35(2002), 5, str. 303-311.
12. Novak Aleš: Dodatno pokojninsko zavarovanje in vzajemni skladi. Maribor : Društvo računovodij, finančnikov in revizorjev, 2002a, str. 146-161.
13. Perhavec Petra: Drugi steber pokojninskega sistema v Sloveniji: dosedanji razvoj in perspektive. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 43. str.
14. Stanovnik Tine: Javne finance. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 237 str.
15. Strojani Blaž: Vzajemni pokojninski skladi in vzajemni skladi. Pravniki, Ljubljana, 57(2002), 1/3, str. 104-123.
16. Struna Klavdija: Dodatno pokojninsko zavarovanje in različni davčni statusi. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 42 str.
17. Štrovs Marko: Reforma pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1997, 47, str. 95-100.
18. Tičar Luka: Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in davčne olajšave. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2001, str. 62-64.
19. Tičar Luka: Struktura Slovenskega sistema prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Delavci in delodajalci, Ljubljana, 2001a, str. 151-169.
20. Zupančič Živa: Primerjava kapitalskega pokojninskega zavarovanja na Hrvaškem in v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 38 str.

VIRI

1. Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Ljubljana : Vlada Republike Slovenije, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 1997. 313 str.
2. Pokojninski načrt individualnega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja Odprtega vzajemnega pokojninskega sklada Leon 2. Ljubljana : Generali, 2003. 12 str.
3. Pokojninski načrt kolektivnega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja Odprtega vzajemnega pokojninskega sklada Leon 2. Ljubljana : Generali, 2003. 12 str.
4. Pokojninski načrt prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja AIII vzajemnega pokojninskega sklada Abanke za kolektivno zavarovanje. Ljubljana : Abanka, 2002. 35 str.
5. Pokojninski načrt prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja AIII vzajemnega pokojninskega sklada Abanke za individualno zavarovanje. Ljubljana : Abanka, 2004. 33 str.
6. Pokojninski načrt Odprtega vzajemnega pokojninskega sklada Banke Koper d.d. Koper : Banka Koper, 2002. 31 str.
7. Pokojninski načrt Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada za individualno zavarovanje. Ljubljana : Kapitalska družba, 2004. 17 str.
8. Pokojninski načrt individualnega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Maribor : Probanka, 2002. 18 str.
9. Pokojninski načrt kolektivnega prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Maribor : Probanka, 2002. 18 str.
10. Pravila Kapitalskega vzajemnega pokojninskega sklada. Ljubljana : Kapitalska družba, 2004. 16 str.
11. Seznam vzajemnih pokojninskih skladov 2005. [URL: <http://www.a-tvp.si/VPS-INTERNET.XLS>], 18.9.2005.
12. Spletna stran Kapitalske družbe. [URL: http://www.Kapitalska-druzba.si/zvpsju/pdf/poslovanje_zvpsju.pdf], 14.11.2005.
13. Stanja vzajemnih pokojninskih skladov na dan 31.10.2005. [URL: <http://www.finance-on.net/skladi.php?mode=pokvs>], 20.11.2005.
14. Zakon o mirovinskem osiguranju (Ustava RH, br. 102/1998).
15. Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima (Ustava RH, br. 44/1999).
16. O izmjenama i dopunama zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima (Ustava RH, br. 103/2003).
17. Zakon o davku na dodano vrednost (Uradni list RS, št. 134/2003).
18. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanu (Uradni list RS, št. 106/1999).
19. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 72/2000).
20. Zakon o zavarovalništvu (Uradni list Republike Slovenije, št. 50/2004).